

Ons Pensioen

TIJDSCHRIFT VAN DE BPP: BELANGENVERENIGING
PENSOENGERECHTIGDEN PENSOENFONDS ZORG EN WELZIJN

NUMMER 2, JAARGANG 33 • 2^E KWARTAAL 2019

De belangrijkste vragen
over een nieuw
pensioenstelsel
beantwoord

P. 9

Is het Centraal
Planbureau
te vertrouwen?

P. 20

Geloof,
hoop en liefde

P. 35

75-plusser: verleng op tijd uw rijbewijs

In de pers zijn veel berichten verschenen over de lange doorlooptijd voor het verlengen van het rijbewijs, vooral voor 75-plussers, mede omdat daar een medische verklaring voor nodig is. Vanuit de NVOG/KNVG hebben wij hierover contact opgenomen met het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) in Rijswijk voor meer informatie.

AUTEUR:
JOOP BLOM,
voorzitter commissie
ZWW NVOG-KNKG

Het is inderdaad zo dat bezettings- en computerproblemen hebben geleid tot een langere doorlooptijd dan normaal, tot meer dan een halfjaar aan toe! De diverse berichten in de pers hebben er nog eens toe geleid dat massaal de 75-plussers hun aanvraag eerder gingen insturen waardoor er nog een 'bubbel' in de hoeveelheid aanvragen ontstond. Dit was een extra probleem voor het CBR! Volgens hun mededeling worden de problemen nu snel opgelost, als ze al niet opgelost zijn.

Het CBR heeft o.a. besloten de 75-plussers (en as. 75-plussers!) vijf maanden voor de verloopdatum van het rijbewijs een herinnering sturen, dit omdat op die leeftijd altijd een medische verklaring noodzakelijk is en soms ook een proefrit!

De aanvraag zelf

Er is een internetpagina (<http://www.cbr.nl/75plus>) waarop u alle informatie kan vinden. Heeft u geen internet, dan kunt u aan uw kinderen of een bekende vragen om dit voor u te doen. Het aanvraagformulier kunt u per post of via internet inzenden. (Sommige gemeenten hebben ook aanvraagformulieren hiervoor ter beschikking).

Als u dit doet via internet (en u heeft een DigiD, de persoonlijke code die ook gebruikt wordt voor het doorgeven van de belastinggegevens) dan kunt u de afhandeling zeer versnellen als volgt:

- U vraagt via de website www.cbr.nl een verlengingsaanvraagformulier aan, vult dat in op de computer en maakt via Ideal het verschuldigde bedrag over.
- U geeft aan dat u geen gezondheidsverklaring wil, maar een code waarop de gezondheidsverklaring bereikbaar is.
- U maakt, zodra u deze code heeft, een afspraak met een arts, die met het zgn. zorgdomein werkt, voor een keuring voor het rijbewijs. Het mag tegenwoordig ook uw huisarts zijn. Nagenoeg iedere huisarts is bij het zorgdomein aangesloten. Als de door u benaderde arts niet is aangesloten bij het zorgdomein, dan moet u een andere arts zoeken. De kosten voor deze keuring moet u zelf betalen.
- Deze door u gekozen arts kan op de computer met de code de gezondheidsverklaring openen en met u ter plaatste op de computer deze invullen en verzenden.
- De kans op een aanvullende keuring of een proefrit is aanwezig maar dat wijst zich dan vanzelf.
- Op www.mijnibr.nl kunt u het verloop van de aanvraag dan volgen.

Ik kan u nog meedelen dat ik zelf, ik word 80, medio februari mijn aanvraag bij het CBR heb ingediend. Ik had naast de normale keuring nog een aanvullende keuring nodig. Op 24 april had ik al het akkoord binnen, mijn rijbewijs verloopt in juli. Het kan dus ook relatief snel gaan! —

Gebed zonder end

Dit nummer van Ons Pensioen staat vooral in het teken van de onderhandelingen over een nieuw pensioensysteem. We hebben een paar prominente pensioenskundigen gevraagd om nou eens aan te geven of het überhaupt noodzakelijk is om te komen tot een nieuw systeem.

En als we nou eens af zouden stappen van een gegarandeerd pensioen, zou dat helpen om onze wens te vervullen tot het voorkomen van kortingen en wellicht zelfs een paar procent te indexeren? En hoe zit het nou eigenlijk met die doorsneepremie? U leest er alles over in een uitgebreid rondetafelgesprek (pag. 10 e.v.) met de voorzitter van Netspar, professor Dr. Theo Nijman, pensioenskundige en hoofd actuaariaat van de PGGM, Dr. Jan Tamerus, en de voorzitter van de Koepel van organisaties van gepensioneerden, NVOG (hecht samenwerkende met de collega koepel KNVG), Jaap van der Spek.

ROELOF JAN MULDER

Die onderwerpen kwamen overigens ook aan de orde op de Algemene Ledenvergadering van de BPP waarvan u in dit nummer (pag. 35) een uitvoerig verslag aantreft. Daar was te gast Dick Boeijen, actuaaris bij de PGGM die een leuk en duidelijk verhaal hield over het huidige pensioensysteem en de voorgenomen plannen om te komen tot vernieuwing. Zijn raad aan de BPP: probeer niet het onderste uit de kan te halen maar geef hier en daar wat weg om belangrijke zaken als het voorkomen van kortingen en het eventueel weer kunnen indexeren binnen te halen. Niet voor niets staat overigens boven dat verslag als kop: "Geloof, hoop en Liefde". Met het huidige kabinet moet je maar hopen dat het goed komt en daar moet je dan ook wel in geloven om de raad van Boeijen op te volgen.

Gelukkig komt er ineens hulp uit onverwachte hoek. In het AD van zaterdag 5 mei een uitgebreid artikel over de stand van zaken rond ons pensioen. En nu eens niet met die afgezaagde retoriek "de pensioenfondsen zitten in zwaar weer" maar

met een reëel beeld van de situatie onder de titel "Pensioenen korten? Maar we bulken van het geld". En het zijn nu eens niet de mensen aan de zijlijn die dat zeggen maar de hoogste bazen van de vier grootste pensioenfondsen van het land. "Het is niet uit te leggen dat we over zulke grote reserves beschikken en

dan toch eventueel moeten korten", zeggen ze. En dat allemaal omdat ze moeten rekenen met die lage rekenrente terwijl voor het overall rendement van de fondsen natuurlijk ook de goede rendementen op de aandelenportefeuille mee tellen. Maar dat is teveel risico vindt de regering. Alsof het niet zo is dat de fondsen gedurende meer dan 40 jaar een rendement van gemiddeld 5 tot 7% hebben behaald. Maar die cyclus telt blijkbaar niet mee onder het mom van: "In het verleden behaalde resultaten zijn geen garantie voor de toekomst". Er bestaan überhaupt geen garanties voor de toekomst kan ik u melden maar dat ter zijde. Dick Boeijen kwam in dat artikel ook aan het woord en stelde daar hetzelfde als op onze ALV, namelijk dat als we zouden afstappen van het zgn. gegarandeerde pensioen, dat overigens al 10 jaar geen gegarandeerd pensioen blijkt te zijn, er wellicht weer mogelijkheden tot bijvoorbeeld indexeren zouden ontstaan. Er wordt dan wel meer risico gelopen. Enerzijds de mogelijkheid om sneller te indexeren, maar anderzijds ook het risico op sneller korten. Tja, het is wellicht een oplossing.

Intussen zullen de onderhandelingen nog wel even doorgaan. Het blijft een gebed zonder end.

De redactie wenst u veel leesplezier. —

AUTEUR:
ROELOF JAN MULDER

“
Met het huidige kabinet moet je maar hopen dat het goed komt.
”

Colofon

Kwartaal tijdschrift van de BPP: Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW).

Aangesloten bij de NVOG: de Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden.

Website

www.pfzw-belangenvereniging.nl

Hoofd- en eindredactie

Roelof Jan Mulder (Ons Pensioen),
Telefoon: 06 53842210
E-mail: roelof.j.mulder@planet.nl
Gitte Jansen-Nieudorp
(Pensioenbelangen)

Redactieleden

Jaap van der Spek, Eric van Eck,
Pierre Thijssen.

Medewerkers aan dit nummer

Ad van den Berg, Audrey, Eric van Eck, Gerard Meijer, Cees Michielse, Roelof Jan Mulder, Willem Schuddeboom, Jaap van der Spek, Pierre Thijssen, Joop van Vliet, Marjoke Wessels.

Grafisch Ontwerp

William van Giessen

Afbeeldingen

pixabay.com

Druk en verzending

Editoo

Verantwoording

Het ledenblad 'Ons Pensioen' is het contactorgaan van de BPP en verschijnt vier keer per jaar. Ons Pensioen komt tot stand in samenwerking met 'Pensioenbelangen' (van de NBP). De meningen en visies in dit blad zijn niet noodzakelijkerwijs die van het verenigingsbestuur. De redactie streeft ernaar de onderwerpen

vanuit een breed en diverse perspectief te behandelen. Het is aan de lezer zelf om (mede aan de hand van meningen en visies in dit blad) tot eigen oordeelsvorming te komen. Voorts is de redactie niet verantwoordelijk voor de inhoud van advertenties en bijsluiters. Overname van (delen van) artikelen is toegestaan, met bronvermelding. De redactie plaatst met regelmaat reacties, artikelen en meningen van lezers. Reacties kunnen worden gezonden naar: roelof.j.mulder@planet.nl. De redactie behoudt zich het recht voor reactie niet, dan wel ingekort te plaatsen zonder daarover vooraf met de inzenders te overleggen. De redactie werkt met een redactiestatuut.

Bestuur

Voorzitter: Liesbeth Schaap
Vice voorzitter: Jaap van der Spek
Secretaris: Cees Michielse
Penningmeester: Jaap Dijkstra
Leden: Jan van Pijkeren, Baukje Vegter, vacature

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en opzeggingen graag als volgt doorgeven: ledenadministratie@pfzw-belangenvereniging.nl of Jan van Pijkeren, tel. 06-30 68 98 73. Opzeggingen gedurende het verenigingsjaar gaan in per 1 januari daaropvolgend.

Lid worden

De contributie bedraagt slechts €11 per jaar (meer mag natuurlijk ook!). Het partnerlidmaatschap is €5,50 per jaar. U kunt zich aanmelden via de website of via een brief met gegevens aan de ledenadministrateur. Betalingen kunnen worden overgemaakt op banknummer NL83 INGB 000 455 2579 (ING Bank) t.n.v. Belangenvereniging

Pensioengerechtigden PFZW.

In geval van overlijden

Bij overlijden stopt uw ouderdomspensioen van PFZW. Uw partner en kinderen hebben in principe recht op Partner- en Wezenpensioen. Ook hebben zij recht op een eenmalige slotuitkering die gelijk is aan drie maal het bruto maandbedrag van uw Ouderdomspensioen. Over die uitkering wordt geen belasting en zorgpremie ingehouden. Uw partner krijgt deze uitkering. Is er geen partner, dan krijgen de kinderen jonger dan 21 jaar de uitkering. Is er geen partner of wees is die aanspraak maakt op deze uitkering, dan kan deze worden uitbetaald aan de natuurlijk persoon die kosten heeft gemaakt in verband met uw overlijden. Bij overlijden stopt ook uw lidmaatschap van de BPP. Heeft u een partner die gerechtigd is tot een partnerpensioen van PFZW dan zal BPP onder gelijke voorwaarden en zonder kosten uw lidmaatschap graag omzetten in een lidmaatschap van uw partner. De pensioenbelangen van uw partner blijven op die manier behartigd.

Commissie Financiële Dienstverlening

In geval van problemen met PFZW over uw pensioenberekening, zoek contact op met de voorzitter van deze BPP-commissie: Cees Michielse (06-47856168) contact@pfzw-belangenvereniging.nl

Advertenties

Advertenties voor Ons Pensioen gaan samen met advertenties voor Pensioenbelangen. Meer info via Bonds bureau NBP: 070-3601921 of info@pensioenbelangen.nl. Tarieven op aanvraag.

Inhoudsopgave

- 2 75-plusser: verleng op tijd uw rijbewijs
- 3 Gebed zonder end
- 4 Colofon
- 5 Inhoudsopgave
- 6 We houden u op de hoogte
- 7 Geslaagde ALV
- 8 Succesvol onderhandelen is een kunst
- 9 De belangrijkste vragen over een nieuw pensioenstelsel beantwoord
Een verslag van een 'Ronde tafel'-gesprek met professor Theo Nijman, actuaris
Jan Tamerus en NVOG-voorzitter Jaap van der Spek over wat er nu speelt.
- 14 Twee uren vliegen naar een land dat vroeger behoorde tot de Sovjetrepubliek
- 17 Grenzen aan mantelzorg
- 20 Is het Centraal Planbureau te vertrouwen?
- 23 De verhuizing
- 24 Pact voor de ouderenzorg
- 25 Audrey's DeliCasa
- 26 Kruiswoordpuzzel en Cryptogram
- 28 Pas Verschenen
- 30 Duurzaam beleggen voor ons pensioen?
- 34 Veel brieven deze keer
- 35 Geloof, hoop en liefde
- 39 Activiteiten en informatie van de BPP

DENKT U AAN UW CONTRIBUTIE?

Heeft u uw contributie voor verenigingsjaar 2019 al betaald? Zo niet, dan graag €11 (of € 5,50 voor een partnerlidmaatschap) overmaken op bankrekening NL83 INGB 0004 5525 79 t.n.v. Belangenvereniging Pensioengerechtigden PFZW.
Bedankt alvast!

We houden u op de hoogte

Het voorjaar is al even onderweg, de Algemene Ledenvergadering van de BPP heeft plaatsgevonden en u en ik hebben, op het moment dat ik dit schrijf, helaas nog steeds geen nieuwe pensioenwetgeving.

AUTEUR:
LIESBETH SCHAAP

Om met het laatste te beginnen. De petitie van de organisaties van gepensioneerden is op 28 mei aangeboden aan de commissie van de Tweede Kamer, die zich met pensioenen bezig houdt. Ook is de inhoud ervan besproken met minister Koolmees. Het is serieus dat er wat moet veranderen en dat die verandering geen jaren meer kan wachten. Van alle kanten wordt de druk opgevoerd, u kunt dat lezen in kranten en horen op de radio. De BPP wil graag meewerken aan de verandering. U kunt de voortgang van de pensioendiscussie niet alleen in Ons Pensioen, maar ook blijven volgen op onze website, via onze nieuwsbrieven en via onze Facebook-pagina. U weet vast wel dat het BPP-bestuur zich tot het uiterste inspant om de gewenste ontwikkelingen in de hele pensioendiscussie te ondersteunen. Van harte hoop ik dat deze discussie binnen afzienbare tijd is uitgemond in een pensioenakkoord.

Dan het voorjaar. Wat een warme en wat een koude dagen zijn er geweest. Dat alles neemt niet weg dat er veel te genieten was. Het groen worden van de bomen, zelfs na de droogste zomer ooit, de voorjaarsbloemen, de bloesems van de fruitbomen, het zingen van de vogels en het nestelen. Dat hoort allemaal bij het voorjaar en het vindt ook dit jaar weer plaats. Ik wens u veel plezier en genoeg bij het beleven van dit mooie jaargetijde.

LIESBETH SCHAAP

Dan kom ik bij onze algemene ledenvergadering op 23 april jl. in Doorn. Ook die dag was een zonovergoten voorjaarsdag en velen van u zijn aanwezig geweest. Over de inhoud van die dag leest u hierna nog in dit blad.

Ik hoorde van een deelnemer van die dag, dat ik over mijn scholing vertelde dat ik relatief weinig weet, terwijl ik een

dure opleiding heb gevolgd. Daar kom ik graag op terug. Mijn bedoeling met die opmerking was, dat ik in verhouding tot de spreker die middag mijn opgedane kennis nog als bescheiden zie. Natuurlijk zijn alle onderwerpen, die rond pensioenen een rol spelen, in de opleiding aan de orde geweest en heb ik veel geleerd. Echter, in vergelijking met mensen die hun hele leven tot nu toe gewerkt hebben in de pensioensector, vind ik dat ik – ondanks de prachtige opleiding – niet in hun schaduw kan staan. Ik ben blij dat ik de opleiding heb kunnen doen en heb daar zeker veel opgestoken. Dat merk ik, zoals ik u eerder liet weten, bijvoorbeeld aan het feit dat ik weet waar een deskundige over spreekt en wat daar dan mee samenhangt. Dat heeft de opleiding mij gebracht en daar ben ik zeer blij mee. Ik zou zonder die opleiding mijn rol als voorzitter niet goed kunnen vervullen. Hopelijk is hiermee dit punt voldoende verhelderd. —

“
Het BPP-
bestuur spant
zich tot het
uiterste in om
de gewenste
ontwikkelingen
in de hele
pensioen-
discussie te
ondersteunen.
”

Geslaagde ALV

Dinsdag 23 april was een stralende dag en ruim 85 deelnemers meldten zich in Doorn voor de algemene ledenvergadering (alv) van de BPP. Elders in dit blad (pag. 35 e.v.) treft u een uitvoerig verslag aan van deze geanimeerde bijeenkomst.

AUTEUR: CEES MICHIELSE

Het bestuur van de BPP kijkt dan ook met waardering terug op zowel de grote opkomst, de geanimeerde discussies en de besluiten tot verdere acties die door de alv zijn genomen. Het is ieder jaar weer een hele inspanning om deze bijeenkomst goed voor te bereiden, maar gelet op de reacties van de leden zeer de moeite waard.

Besluiten tot verdere acties

Zowel in het jaarverslag 2018, als in de mededelingen ter vergadering van de zijde van de NVOG, werd uitvoerig ingegaan op de acties om de besluitvorming over de inrichting van het toekomstige pensioenstelsel in voor gepensioneerden belangrijke zin te beïnvloeden.

De alv vindt dat het drie sporenbeleid vooralsnog de juiste aanpak is.

1. Het eerste spoor van constructieve voorstellen onder de aandacht brengen van minister Koolmees en sociale partners levert vooralsnog te weinig resultaten op. Een belangrijke stap voorwaarts is het contact hierover met de minister en het gegeven dat hij duidelijk belang stelt in onze opstelling. Maar de vakbonden en in mindere mate de werkgevers blijven zich opstellen alsof zij de enige vertegenwoordigers van de gepensioneerden zijn.
2. Het tweede spoor van publiekelijk aandacht eisen voor onze belangen vindt na de succesvolle manifestatie in november thans voortzetting in de acties vergezeld door radiospotjes om een petitie met onze eisen aan te bieden. Deze actie is afgerond wanneer dit blad bij u in de bus ligt. Wij hopen op zijn minst op 200.000 ondertekenaars.
3. Een derde spoor is het voortdurende pleidooi binnen de besturen en verantwoordingsorganen van de pensioenfondsen voor een actieve opstelling in deze. Zoals ook blijkt uit de inleiding van Dick Boeijen op onze alv zijn wij wat dat betreft heel tevreden over de actieve rol van het PFZW-bestuur. Een roep die ook wel werd

gehoord vanuit de vergadering daarin verder te gaan en de besturen op te roepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid en hoe dan ook kortingen te voorkomen en indexatie te geven, ook als de wet- en regelgeving niet tijdig wordt aangepast, werd als niet realistisch en haalbaar beoordeeld, ook naar het oordeel van het bestuur van de BPP

Ledenwerving noodzakelijk

Tijdens de bijeenkomst bleek heel duidelijk dat de emoties over het onnodig uitblijven van indexatie en het al jarenlang inleveren van koopkracht hoog oplopen. Als ook nog niet te rechtvaardigen kortingen werkelijkheid zouden worden, is dat volkomen onaanvaardbaar was duidelijk de algemene opvatting.

Tevreden was de alv over de inspanningen van het bestuur middels de kracht van het argument invloed uit te oefenen op een aanvaardbare uitkomst van de besluitvorming. Ronduit teleurgesteld is men mét het bestuur dat dit kennelijk nog steeds niet leidt tot de aanmelding van voldoende nieuwe leden. En dit terwijl zonneklaar is dat naast de kracht van de argumentatie ook de macht van het getal nodig is om effect te bereiken.

Communicatie

De afgelopen jaren is door het bestuur steeds geïnvesteerd in een zo goed mogelijke communicatie met de leden. Via de nieuwsbrieven, de website, Facebook en dit blad proberen wij up to date te zijn en bij te dragen aan kennis en inzicht in de pensioenproblematiek. Dat werd door de aanwezigen op de alv als positief ervaren en heeft zeker bijgedragen aan de inhoudelijke discussie die mede door de prima inleiding van Dick Boeijen kon plaats hebben op de alv. Het bestuur van de BPP nodigt alle leden uit ook tussentijds te reageren naar het bestuur als iets niet duidelijk is of er voorstellen zijn voor het beleid. Een goed contact met de leden is een voorwaarde voor een goed beleid. —

Succesvol onderhandelen is een kunst

Nederland, het land van het poldermodel. Velen in de rest van Europa, maar ook daarbuiten kijken ernaar en nemen het model soms over. Ons pensioensysteem is een groots resultaat van het polderen, nu alweer tientallen jaren geleden. Daardoor staan we in het lijstje bovenaan en samen met een paar landen zelfs ver bovenaan.

AUTEUR: JAAP VAN DER SPEK

De nationale 'AOW's' zijn in veel landen (bijvoorbeeld Italië, Spanje, Griekenland, Frankrijk, veel Oost- en midden Europese landen en Rusland) vrijwel de enige vorm van pensioen, waardoor die landen financieel erg kwetsbaar zijn geworden nu mensen langer leven, terwijl er minder werkenden dan voorheen zijn om premies en/of belasting te betalen. Ook al kennen andere landen wel een soort aanvullend pensioen dat in de verte vergelijkbaar is met de onze, het is daar veel minder goed geregeld. Daardoor moeten mensen uiteindelijk met een karig pensioen de rest van hun jaren slijten, bijvoorbeeld in Duitsland.

In Nederland zijn de aanvullende pensioenen het gevolg van arbeidsvoorwaarden onderhandelingen. We vinden dit pensioen belangrijk omdat we willen voorkomen dat veel ouderen in situaties van armoede terechtkomen. En dat is gelukt. Het percentage ouderen onder de armoedegrens in Nederland is ongeveer 3%. Bij werkenden en bij ouderen in heel veel landen om ons heen is het vele malen slechter gesteld.

Polderen naar de toekomst

De politiek is zich steeds meer gaan bemoeien met het pensioenstelsel. Omdat er een belang is als het gaat om de belastingaftrek van de premies, de belastinginning als het gaat om de pensioenuitkeringen en als grootste werkgever in Nederland. Daar komt nog bij dat de arbeidsmarkt aan het veranderen is en de roep om meer zeggenschap in de eigen pensioentoekomst is toegenomen. Vooral bij jongeren.

Dat heeft alles te maken met de individualisering, maar ook met een veranderde maatschappij. Werkgevers leven in een concurrerende wereld en doen er alles aan om de loonkosten zo laag mogelijk te houden. Overall kiezen ondernemingen (met de ondernemingsraden als adviesorgaan) voor pensioenregelingen die gebaseerd zijn op de premie of ze

stappen van pensioenregelingen af als ze buiten de verplichtingsregelingen kunnen vallen.

Wil het pensioenstelsel nog toekomst hebben, dan zal er dus echt wat moeten gebeuren. Dat is ook in het belang van de overheid. Al was het alleen maar omdat er anders over een paar decennia te weinig belastinginkomsten uit de pensioenen worden verkregen en omdat er dan veel gepensioneerd zijn, die moeten leven van alleen AOW en, door ander belastingbetalers opgebrachte zorg- en huurtoeslagen.

Negotiation to yess

Het is nu zaak om weer zo snel mogelijk met het polderen te herbeginnen. Als verantwoordelijke partijen mag je best langs de zijlijn door acties druk uitoefenen, maar het is de tafel van onderhandelingen waar de oplossingen moeten worden gevonden. En van die tafel mag je niet weglomen. Daarvoor zijn de belangen te groot.

En... als je dan toch weer aan tafel zit, waar dan ook gepensioneerdorganisaties en jongeren bij behoren te zitten, dan is het wellicht goed om nog eens de aloude Harvard Methode van onderhandelen erbij te pakken: "Negotiation to yess". Te beginnen met de vraag welke problemen er nu eigenlijk moeten worden opgelost en vervolgens niet de verschillende belangen van de partijen tegen elkaar weg te strepen, maar ze naast elkaar te leggen, daarover na te denken en te komen tot creatieve oplossingen waarbij aan zo goed als alle belangen wordt tegemoetgekomen. Dat te doen met alle belangrijke partijen in de problematiek, vanwege het noodzakelijke draagvlak.

Het wordt tijd om het poldermodel, met behoud van het goede, opnieuw uit te vinden. Dat geldt ook voor het pensioenstelsel. En het kan! Als alle partijen bereid zijn om over hun eigen schaduw heen te stappen. —

De belangrijkste vragen over een nieuw pensioenstelsel beantwoord

Ronde tafel gesprek met professor Theo Nijman, actuaris Jan Tamerus en NVOG-voorzitter Jaap van der Spek

Actueler kan bijna niet. Als ik dit schrijf, is het precies twee weken geleden dat bekend werd dat het vastgelopen overleg tussen vakorganisaties en minister Koolmees mogelijk nieuw leven wordt ingeblazen en dat wellicht ook premier Rutte aanschuift. Maar of het om onderhandelingen gaat, of dat er alleen sprake is van informele gesprekken? En eergisteren openden de samenwerkende koepels van ouderenorganisaties NVOG en KNVG een website met de mogelijkheid om een petitie te ondertekenen die eist dat ook de seniorenorganisaties betrokken worden bij de onderhandelingen over een nieuw pensioensysteem. En dat is hard nodig, want onder de huidige pensioenregels dreigen er volgend jaar kortingen op uw pensioen, omdat we moeten rekenen met de zogenoemde risicovrije rente, terwijl dat niet nodig is.

Dat beamen Jaap van der Spek, voorzitter van de NVOG, en Joep Schouten, voorzitter van de KNVG. Van der Spek heeft namens de beide organisaties en samen met KBO-PCOB, ANBO, vakbondsenioren en jongeren van de vakbonden maandelijks overleg met minister Koolmees: "Natuurlijk praten we daar ook over die risicovrije rente en de noodzaak een beter rekenrendement of een betere rekenrente te vinden. Minister Koolmees vindt ook, dat het onjuist is dat de berekening van de premie op een andere manier tot stand komt dan de berekening van de verplichtingen, oftewel het geld dat de pensioenfondsen in kas moeten hebben om toekomstige pensioenen te kunnen betalen. Ook hij wil dat die discrepantie wordt opgelost. Maar hoe? Ook zijn er nog veel andere vragen die in het overleg aan de orde komen, maar ik ben het met Theo Nijman eens, dat er wel een vernieuwing

moet komen om het pensioenstelsel toekomstbestendig te maken".

Het gevolg van de huidige wijze van berekenen is bijvoorbeeld, dat uw pensioen nu al acht jaar geen indexering (inflatiecorrectie) heeft gehad en dat de koopkracht van senioren gemiddeld 10 tot 15% is achtergebleven bij die van de werkende Nederlanders. Was dat nodig, vraag je je dan af. Onder andere daarover gaat dit rondetafelgesprek en dan blijkt dat alles niet zo eenvoudig is als het lijkt.

Veel meer eens dan het lijkt

Aan het gesprek nemen deel: Theo Nijman (wetenschappelijk directeur van Netspar, het kennisnetwerk waarin zeven universiteiten, de grote pensioenfondsen, verzekeraars en de overheid samenwerken), Jan Tamerus (actuaris bij PGGM) en Jaap van der Spek (voorzitter van de

AUTEUR: ROELOF JAN MULDER

“
Rekenen met de risicovrije rente is niet nodig.
”

NVOG). Nijman opent met te stellen dat de publieke discussie te vaak gevoerd wordt in technische termen (rekenrente, doorsneesystematiek, UFR etc.). Door teveel aandacht voor de techniek verdwijnen het doel dat wordt nagestreefd, de samenhang tussen doelen en andere wegen om doelen te bereiken te vaak uit beeld. Er ontstaat wel een beeld van grote verdeeldheid tussen ouderen en jongeren.

Nijman is ervan overtuigd dat we het in Nederland over de inrichting van het stelsel van aanvullende pensioenen veel meer eens zijn dan het lijkt en is blij dat hij nu de gelegenheid krijgt om dit toe te lichten. Tot nu toe kiest Nederland vrijwel unaniem voor een levenslang pensioen waarbij collectief belegd wordt. In de uitvoering wordt door de pensioenfondsen veel voor de deelnemers geregeld, ook in het zogenaamde 'persoonlijke pensioen'. Het huidige stelsel kent volgens Nijman echter een groot aantal weeffouten. Een daarvan is dat gepensioneerden meebetalen aan de pensioenopbouw van nieuwe deelnemers. Een andere is dat jongeren (in het begin) maar heel weinig pensioen opbouwen omdat hun inleg naar oudere werknemers gaat, de zogenaamde doorsneesystematiek. Ook het feit dat voor veel gepensioneerden pensioenkortingen dreigen, zelfs als er meer geld in kas is dan de waarde van de verplichtingen (dekkingsgraad), is nauwelijks uit te leggen. Volgens Nijman loopt het stelsel daarom op zijn laatste benen.

Tamerus benadrukt dat hij het daarmee beslist niet eens is. Beiden onderkennen echter dat de hier en daar gesuggererde oplossing om het stelsel in tact te laten en alleen de rekenrente te verhogen

professor
Theo Nijman

de problemen niet oplost. Daar is meer voor nodig. Nijman geeft aan, dat het stelsel in tact laten nadelig is voor de jongeren, die dan maar moeten afwachten of de hogere ingeschatte rendementen ook werkelijk worden gehaald. Van der Spek voegt eraan toe, dat het wel zo is, dat als er

niets gedaan wordt aan de rekenrente, welk toekomstig pensioen dan ook toch weer slecht zal uitpakken: "Dan heb je eigenlijk nog niets opgelost".

Tamerus is nog duidelijker: "We modereren in het krakemikkige FTK (financiële toetsingskader, door de overheid opgesteld) voort, maar de weg loopt nog sneller dood dan ik destijds had verwacht. Terecht zijn ouderen ontevreden. En ook de jongeren zijn ontevreden, zij denken dat de ouderen de kortingen steeds maar weer uitstellen, de pot leegeten en er voor hen niets overblijft. Onzin! Werkenden betalen al jaren te weinig premie, of krijgen teveel opbouw, waardoor gepensioneerden al jaren geen indexering krijgen". Van

der Spek voegt er nog aan toe, dat ook deelnemers die nu pensioen opbouwen vanwege het uitblijven van de indexeringen te weinig opbouwen. Ook zij zijn eigenlijk de dupe van het beleid.

Tamerus grijpt nog even terug naar eerdere plannen van zijn kant om de zekerheden af te schaffen en te werken met een prudent rekenrendement. Dat zogenoemde reële akkoord kreeg toen onvoldoende steun en verdween 'jammer genoeg' in de prullenmand. Tamerus: "De overgang naar een reëel contract met een passende rentevoet heeft naast stabiliteit de volgende voordelen: geen

kortingen, eerder indexeren, een faire prijs (premie die niet onnodig hoog is) en er komt ruimte voor de compensatie als de doorsneepremie wordt afgeschaft. De keerzijde is, dat er minder buffers zijn en dat er een hoger kortingsrisico is in de toekomst".

Indexeren zou geen probleem zijn geweest

Tamerus is van mening dat 'een beetje indexeren' de pensioenen van jongeren echt niet in gevaar brengt. Als de rekenrente maar met 1%punt zou worden verhoogd, zou dit voor PFZW bijvoorbeeld zo'n 12% hogere dekingsgraad betekenen en zou er weer geïndexeerd kunnen worden. Aan hem stellen we ook de vraag of de pensioenfondsen in de problemen zouden zijn gekomen (ten aanzien van de uitgestelde verplichtingen) als ze de afgelopen tien jaar wel zouden hebben geïndexeerd. Het antwoord luidt nogal duidelijk: "Nee, maar het zou wel zo kunnen zijn dat er in die afgelopen tien jaar een of twee negatieve indexaties (kortingen) zouden zijn geweest en of iedereen daar nou zo blij van zouden zijn geworden...?"

Volgens Nijman zou het een oplossing voor het indexatieprobleem kunnen zijn, dat gepensioneerden aan het begin van hun pensioenleeftijd een hogere uitkering krijgen, maar die dan wel ten koste gaat van hun toekomstige indexatie. Dan wordt ervan uitgegaan dat gepensioneerden op relatief jonge leeftijd meer behoeften hebben dan op latere leeftijd. "Verder is de eerder genoemde doorsneesystematiek vooral oneerlijk voor de jongeren die later minder gaan werken, zzp'er worden of niet meer als werknemer in Nederland

actuaaris
Jan Tamerus

werken. Ze betalen nu net zoveel premie (percentagegewijs) als oudere werknemers. Voor hen zou het percentage veel lager kunnen zijn omdat hun inleg veel langer wordt belegd. Met de huidige dynamische arbeidsmarkt is het hoog tijd om hier afscheid van te nemen. Er dient

dan wel rekening te worden gehouden met het nadeel voor oudere werknemers, omdat hun opbouw minder wordt. Dat nadeel wordt op dit moment geschat op ongeveer 60 miljard. Een enorm bedrag dat gecompenseerd moet worden. Maar dan wel generatieneutraal", aldus Nijman.

Opmerkelijk is dat Nijman verwacht dat mogelijk enkele procenten van de dekingsgraad zullen worden ingezet ten behoeve van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Daar tegenover staat dat in het pensioencontract waarover sociale partners en overheid in november vorig jaar bijna een akkoord hadden bereikt, eerder wordt geïndexeerd. Al bij een dekingsgraad van 105% kan 0,5% worden geïndexeerd. Maar bij een dekingsgraad van 95% kan ook 0,5% worden gekort. "Dat risico zit er in".

Van der Spek beaamt dat hij ook heeft begrepen dat er naar gekeken wordt om de oudere werknemers bij de afschaffing van de doorsneepremie te compenseren uit de indexeringen die mogelijk worden in het vernieuwde stelsel. "Maar", zegt hij, "dat kan en mag nooit gebeuren als er ook niet op andere fronten wordt meebetaald. Anders komt het alleen op de gepensioneerden neer en dat is niet juist. We moeten toewerken naar een evenwichtige verdeling van de kosten. Zoals Hedda

Renooy van VNO-NCW in dit blad al heeft voorgesteld, bij een vernieuwd stelsel kan met een lagere premie voor de werknemers worden volstaan. Als je die premie voorlopig toch op het bestaande niveau houdt, komt er geld voor de compensatie vrij. Dan betalen ook werkgevers en werknemers mee aan de compensatie. Verder zijn er ook nog wat andere mogelijkheden in bespreking, zodat de lasten evenredig kunnen worden verdeeld. Voor de gepensioneerden zou dat kunnen betekenen dat ze de komende jaren niet, opgeteld, 8% maar bijvoorbeeld 6% indexatie kunnen verwachten. Iets minder meer dus. Of we dat moeten willen, zal echt van het hele pakket afhangen. Het mag niet ten koste gaan van alleen de gepensioneerden”.

Geen persoonlijke pensioenpotjes, wel een persoonlijk pensioen

De in november gestrande concept overeenkomst gaat ervan uit dat deelnemers geïnformeerd worden over de waarde van hun pensioenopbouw en dat ze dat bedrag meekrijgen bij waardeoverdracht naar een ander fonds. In die zin wordt het pensioen(vermogen) dus persoonlijker, een wens van het kabinet. Onderhandelingspartners lijken het er over eens te zijn dat we niet moeten streven naar ‘persoonlijke pensioenpotjes’ in de betekenis dat er geen risico’s gedeeld zouden worden, deelnemers zelf beslissingen zouden moeten nemen of dat men het pensioenvermogen zelf (of de nabestaanden) zou kunnen opnemen. Maar dat we op deze manier wel kunnen spreken van een ‘persoonlijk pensioen’.

Volgens Nijman is het duidelijk dat aan eventuele mogelijkheden om eerder te indexeren de noodzaak is verbonden om af te stappen van het zogenaamde gegarandeerde pensioen. Maar een grotere kans op indexeren betekent ook een kans op korten. Naar verwachting minder dan dat er geïndexeerd kan worden, maar dat weet je nooit zeker. Van der Spek vult aan: “Het is wel zaak om indexeren en korten wat over de jaren te spreiden, zodat we geen flipper pensioenen krijgen. Dat zou niet goed zijn”.

Nijman: “In een alternatieve pensi-

“
Onderhandelingspartners lijken het er over eens te zijn dat we niet moeten streven naar ‘persoonlijke pensioenpotjes’ in de betekenis dat er geen risico’s gedeeld zouden worden, deelnemers zelf beslissingen zouden moeten nemen of dat men het pensioenvermogen zelf zou kunnen opnemen.”

oenvorm zouden pensioenfondsen ervoor kunnen kiezen om delen van de pensioenuitkering wel te garanderen of deelnemers de keuze kunnen laten voor een iets lager, maar wel gegarandeerd pensioen. In zo’n contract zou de deelnemers ook de vrijheid kunnen worden geboden om te kiezen voor duurzaam beleggen of bijvoorbeeld in private equity, met meer risico op hoger of lager. Dan zou bij die laatste mogelijkheid overigens ook een hogere marge tussen bijvoorbeeld sneller en meer indexeren of sneller en meer korten moeten worden ingebouwd.”

Volgens Nijman ondervangt een nieuw pensioenstelsel in ieder geval een aantal belangrijke problemen. Belangrijk is dat een akkoord tijdig wordt afgesloten om pensioenkortingen in de toekomst te voorkomen.

Van der Spek: “Er gebeurt veel in de pensioenwereld, waarbij de hoop aanwezig is, dat er nu snel verder zal worden gewerkt aan een akkoord. Het is jammer dat de AOW-vraagstukken zo dominant zijn in de discussie, terwijl de oplossingen voor de aanvullende pensioenen via de pensioenfondsen zo dichtbij waren. Omdat zich heel veel afspeelt in afgesloten kamers, wel begrijpelijk, omdat tussentijdse openbaarheid vaak meer kapot maakt dan dat je zou wensen, maar dat er geen vertegenwoordiging van gepensioneerden aan de onderhandelingen deelneemt, maakt wel dat er van de zijde van de gepensioneerden geen vertrouwen is in wat er zich achter die deuren afspeelt. Wat er van gesprekken en opvattingen van sociale partners en overheid naar buiten sijpelt, stemt de gepensioneerden in ieder geval niet gerust. Dat zou heel anders zijn, als ze zouden weten en vertrouwen dat hun belangen aan de tafel goed vertegenwoordigd zouden zijn. Tenslotte, als organisaties van gepensioneerden zullen we natuurlijk constructief aan de gesprekken deelnemen. Als iedereen alleen maar het eigenbelang blijft vasthouden, kom je er nooit. Maar belangrijk is het vertrouwen in wat er gebeurt straks en een groot draagvlak als er een akkoord komt. Daarom moeten we aan de tafel komen. Een

Jaap van der Spek & minister Koolmees

kleine moeite voor de sociale partners met een groot resultaat”.

Tamerus: “Er worden voortdurend berekeningen gemaakt. Het probleem is dat niet iedereen de sommen op dezelfde manier uitlegt. Politieke partijen zouden er goed aan doen zich te laten bijpraten door mensen die er verstand van hebben, voordat ze allerlei dingen gaan roepen. Ik merk dat veel mensen de analyses van de overheid op een aantal punten niet onderschrijven. En wat de vernieuwing van het stelsel betreft, het kabinet heeft teveel eindjes opengelaten. Dat is niet goed. Ik vind dat gepensioneerden aan de tafel moeten meepraten bij de uitwerking van het principeakkoord. Het Pensioenfonds zal het akkoord verder generatie-evenwichtig moeten uitwerken. Ik zou het wel verstandig vinden als de drie partijen (werkgevers, werknemers en overheid) de organisaties van gepensioneerden meemen in hun eindafweging over ja/nee op een principeakkoord.”

Nijman is het met veel wat Tamerus zegt eens. “Ook met de opmerking dat deelname aan het gesprek over de verdeling van de vele gelden een legitieme zaak is”. Hij is benieuwd wanneer er nu echt wat gaat gebeuren en wat de uiteindelijke invloed is van de AOW-discussie.

Uren praten

Over wat er in de pensioenwereld aan de orde is en over de belangen van een goed stelsel kunnen we nog uren praten. Lang niet alles dat gezegd is, past in dit artikel. Over één ding zijn ze het in ieder geval zeker eens: “Het pensioenstelsel heeft wijzigingen om het beter toekomstbestendig te maken. Ja, maar het moet evenwichtig gebeuren voor alle generaties. Zodat kinderen blij kunnen zijn met het pensioen van hun ouders en ouders er blij mee zijn, dat hun kinderen een goed pensioen in het vooruitzicht hebben”. —

“
Als organisaties van gepensioneerden zullen we natuurlijk constructief aan de gesprekken deelnemen. Als iedereen alleen maar het eigenbelang blijft vasthouden, kom je er nooit.”

Twee uren vliegen naar een land dat vroeger behoorde tot de Sovjetrepubliek

Een voordeel van het lidmaatschap van een federatie van Europese ouderenorganisaties is, dat je in veel landen komt en heel veel mensen en hun achtergronden leert kennen. Van 1 tot 5 mei waren mijn vrouw Margreet en ik gasten van de koepel van Litouwse seniorenorganisaties en hebben we een conferentie bijgewoond, waar vertegenwoordigers uit verschillende landen hebben verteld wat er gedaan wordt en kan worden om de uitsluiting van ouderen te herkennen en te reduceren.

AUTEUR :
JAAP VAN DER SPEK

Zelf mocht ik het beleid in Nederland uitleggen en mijn vrouw heeft verteld wat de huisartsen in Nederland doen om vanuit hun positie de sociale uitsluiting van ouderen te voorkomen, of tenminste zoveel mogelijk te verminderen, en over de samenwerking met andere disciplines die daarvoor nodig is. Een boeiende en leerzame bijeenkomst met verhalen uit Oost-, West-, Zuid- en Noord-Europa.

Zoals zo vaak, tijdens de wandelingen door de stad, het samen een hapje eten en het drinken van een glaasje wijn, spreek je met veel mensen en leer je heel veel van wat ouderen in andere landen meemaken. Telkens besef je dan weer wat een voorrecht het is om in een land als Nederland te wonen. Natuurlijk moeten we constant bezig blijven om ons mooie pensioenstelsel toekomstbestendig te maken en natuurlijk moeten we nadenken over de vraag hoe we de kwaliteit van de (gezondheids-)zorg kunnen handhaven en tegelijkertijd de kosten beheersen, maar toch, we doen dat vanuit een situatie die niet te vergelijken is met wat in vele landen de dagelijkse werkelijkheid is.

Zelfs in landen als Duitsland, Italië en Frankrijk hebben de gepensioneerden het slechter dan wij, laat staan in de voorma-

lige Oostbloklanden. In Litouwen mag je blij zijn als je een pensioen hebt van € 500 per maand, terwijl de kosten van levensonderhoud in de hoofdstad Vilnius wel bijna even hoog zijn als in Nederland. Het openbaar vervoer is boven de 70 jaar wel gratis, dat dan wel.

De taal om elkaar te verstaan is muziek

Met elkaar praten doen we in het Engels en Duits. Maar hoewel dit voor iedereen, behalve voor Engelsen en Duitsers, een vreemde taal is, versta je elkaar met behulp van omschrijvingen van woorden en gebaren toch verrassend goed. Een taal die iedereen goed spreekt is de taal van de muziek. In de Baltische staten wordt heel veel muziek gemaakt en heel veel gezongen. We hebben een prachtig concert meegemaakt in één van de vele kerken in Vilnius. Het Litouwse Symfonisch orkest begeleidde een tweetal fantastische koren.

Aan Margreet en mij was gevraagd om bij de aanvang van de conferentie een klein concert te geven (trekharmonica en saxofoon) en ook gedurende het laatste half uur. We zijn begonnen met Klezmer muziek (Jiddische, vooral in Oost-Europa verder ontwikkelde muziek) en hebben in

het tweede gedeelte liederen gebracht uit verschillende Europese landen. Dan maak je mee, wat muziek kan betekenen.

Een paar mooie verhalen. Met de Litouwse organisatie hadden we de keuze van de muziek vooraf besproken. We opperden, omdat er ook een vertegenwoordiging was van een grote Russische ouderenorganisatie, onder meer een paar Russische liederen: het Wolgalied en Kalinka. Geschrokken vroegen de Litouwers of we die niet wilden spelen. Dat ligt nog te gevoelig, vooral bij de senioren.

En dat is niet zo vreemd. Tussen Polen en Litouwen, aan de Baltische Zee, ligt de enclave Kaliningrad. Zo groot als de provincie Utrecht. Het behoort tot Rusland en er zijn uit strategische overwegingen 30.000 Russische militairen gelegerd. Een soort 'De Krim' in de Oekraïne. De enclave is vanuit Rusland alleen per vliegtuig en (met een omweg) per boot te bereiken. De Litouwers blijven de situatie beangstigend vinden, zeker met de mogelijke uitbreidingsplannen van de Russische leider Poetin. En die angst delen ze met de andere Baltische staten, Estland en Letland.

Maar het viel ons al op, dat Alexander, de vertegenwoordiger uit Rusland, bij het Klezmer lied Papirosn naar voren

kwam om te luisteren. "Dat lied zingen ze bij ons ook veel", vertelde hij. En neuriede mee. Aan het einde van de middag kwam hij met zijn vrouw naar ons toe. Met een laptop. Vol trots liet hij een film zien, waarin zijn vrouw als zangeres optrad. Ze zong Papirosn, het lied van de berooide straatjongen, zonder vader en moeder, die sigaretten verkoopt om aan eten te kunnen komen. Zo ontzettend mooi als we nog niet eerder hadden gehoord. In die wonderlijke setting in de hotellobby hadden we alle vier de tranen in de ogen. Muziek verbindt, over alle grenzen heen.

Litouwen en zijn geschiedenis

Litouwen, een land dat tussen Rusland, Letland, Polen en Wit-Rusland ligt en dat groter is dan Nederland, heeft maar een kleine 3 miljoen inwoners. In 2011 waren dat er nog 700.000 meer, maar veel, vooral jonge, mensen zijn vertrokken om elders in Europa en daarbuiten werk en een nieuw leven te vinden. Dat baart de regering in de hoofdstad Vilnius grote zorgen en er worden veel plannen ontwikkeld om mensen weer terug te halen.

Vanaf de tijd van de Vikingen heeft Litouwen vele perioden van overheersing gekend. Is ooit ook het grootste Baltisch Land geweest. Van 1920 tot aan 1940 was

“
Telkens besef je dan weer wat een voorrecht het is om in een land als Nederland te wonen.
”

Litouwen een zelfstandig land, maar in de Tweede Wereld oorlog bezetten de Duitsers en daarna de Russen het relatief vlakke land, met hier en daar wat heuvels. In 1990 heeft de republiek Litouwen zich vrij gemaakt en ze is in 1991 ook als zodanig door Rusland erkend. De laatste Russische troepen verlieten in 1993 het land, maar een aantal van de Russische gezinnen is teruggekomen omdat het nu eenmaal in Litouwen fijner wonen is, dan in Rusland zelf.

Behalve Russen en Letten, wonen er nog Polen in Litouwen, zo'n 9% van de bevolking. Met eigen scholen en zelfs een kleine universiteit, waar Pools de voertaal is. Op onze weg door de stad kwamen we terecht in een grote, 16.000 mensen tellende, demonstratie. De Poolse minderheid in opstand, omdat uit kostenoverwegingen de regering in Vilnius had besloten om het Pools als voertaal in de scholen af te schaffen en op termijn de scholen te integreren.

Litouwen is onder meer lid van de Europese Unie, van de VN en van de NAVO. Is door de energievoorziening nog wel wat afhankelijk van Rusland, maar daar willen ze verder niet al teveel mee te

“
Europese
bijeekomsten
helpen de
nationale
ouderen-
organisaties
om hun
problemen aan
de overheden
te kunnen
overbrengen.
”

maken hebben. Het is wel een buurman om rekening mee te blijven houden.

Hebben de bijeenkomsten zin?

Economisch gaat het in Litouwen, net als in de andere Baltisch staten, steeds beter. Ze werken er hard en Europese ondersteuningsgelden worden goed gebruikt. Het toerisme, vooral uit Polen, maar ook uit Nederland, neemt behoorlijk toe. Het enige nadeel is, dat het leven in steden als Vilnius en Kaunas steeds duurder wordt. En dus wordt het voor gepensioneerden steeds lastiger om rond te komen.

Daarover hebben we in de wandelingen van de conferentie uitgebreid met de verantwoordelijke minister gesproken. Die ervaring hebben we vaker in andere landen gehad: Europese bijeenkomsten helpen de nationale ouderenorganisaties om hun problemen aan de overheden te kunnen overbrengen. Ja, uitwisseling van kennis en ervaringen heeft zeker zin. En het versterkt het gevoel, dat Europese samenwerking een must is om elkaar te leren verstaan en om samen te bouwen, in plaats van oorlog te voeren. Om dat te ervaren hebben de bijeenkomsten meer dan zin. —

Grenzen aan de mantelzorg

Het regeringsbeleid is al een aantal kabinetsperioden lang erop gericht dat mensen die zorg nodig hebben die zorg allereerst gaan krijgen van mensen uit hun netwerk. Eerst kijken wat familie, vrienden en burens voor je kunnen doen en dan pas de professionele zorg. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft in een aantal onderzoeken uitgezocht wat er terechtkomt van dit beleid.

AUTEUR: ERIC VAN ECK

Bij dit beleid kan een aantal vragen gesteld worden:

- of de zorgvragers überhaupt wel een netwerk hebben
- of men die zorg wel wil vragen aan en ontvangen van mensen uit de directe omgeving
- of het netwerk bereid en in staat is de zorg te leveren.

De participatiemaatschappij: oude wijn in nieuwe zakken

In 2015 is door de regering het begrip 'Participatiemaatschappij' gemunt, de grondslag voor het nieuwe beleid. In de Memorie van Toelichting bij de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) maakt de overheid duidelijk dat ze hoopt dat burgers meer naar elkaar zullen omzien:

De Regering wil graag de mogelijkheden tot het bieden van passende ondersteuning aan mensen in de eigen leefomgeving door het sociale netwerk of met behulp van gemeentelijke voorzieningen in de nabijheid beter benutten. (tweede kamer (tk.)2013/2014: 1)[...] Er zal dan ook een groter beroep worden gedaan op het sociale netwerk van mensen en daar waar mogelijk ook op vrijwilligers. (tk. 2013/2014: 2)

De regering is zich ervan bewust dat er een omslag in het denken van mensen over de zorg nodig is: De hervorming vraagt om een andere oriëntatie op de langdurige zorg in de samenleving, een omslag in denken en doen [en] uitgangspunt is dat iedere ingezetene eerst kijkt wat hij zelf kan doen, wat zijn sociale omgeving voor hem kan doen of wat hij zelf voor een ander kan doen. (tk 2013/2014: 10)

De veronderstelling was kennelijk dat mensen tot op dat moment elkaar maar lieten stikken, maar niets was minder waar. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) heeft een aantal malen onderzocht of Neder-

landers bereid zijn die mantelzorg te leveren en of ze daar wel kans toe zien. De bevindingen zijn aan de ene kant positief. Ongeveer vier miljoen Nederlanders verlenen mantelzorg en het aantal mensen dat ander vrijwilligerswerk doet komt daar nog bij. Dat aantal is tussen 2014 (voor de invoering van de WMO) en 2016 (na invoering) nauwelijks veranderd. Wel blijkt uit de rapporten duidelijk dat er grenzen zijn aan de mogelijkheden van informele zorg. De participatiemaatschappij bestond dus gewoon al lang.

Geen groei maar krimp in de mantelzorg

In de 'Overall rapportage sociaal domein 2017' (hierna SCP 2018) constateert het SCP dat het aantal mensen dat nu nog geen hulp krijgt van een professional of uit het eigen netwerk maar in de toekomst wel hulp uit het eigen netwerk verwacht te krijgen is gedaald in vergelijking met 2015. Die verwachting is in twee jaar gedaald met 10%. Dat is relevant, omdat mensen die inschatten geen beroep te kunnen doen op hun netwerk potentieel, aanspraak gaan maken op een voorziening in het sociaal domein. Geen groei van de mantelzorg dus, maar krimp.

In een interview met het dagblad Trouw op 30 juni 2018 stelt de directeur van het SCP, prof. dr Kim Putters: "Een van de aannames onder het (regerings) beleid is dat mensen meer mantelzorg gaan geven, maar mensen doen al veel. In totaal zijn er vier miljoen mantelzorgers. Eén miljoen Nederlanders besteedt er wekelijks meer dan acht uur aan, gedurende meer dan drie maanden. Meer kan je niet zomaar verwachten. Daarom hebben we in onze evaluatie geschreven dat de overheid zich niet rijk moet rekenen en zich opnieuw moet bezinnen om te kijken of nog grotere inzet van mantelzorgers wel realistisch is."

Doordat in de loop van de tijd de gezinnen kleiner zijn geworden en er relatief meer ouderen komen, was

een krimp van het beschikbare aantal mantelzorgers natuurlijk te verwachten. Maar 'regeren is vooruitzien' is er steeds minder bij, naar blijkt.

9% van de mantelzorgers vindt zorgtaak (te) zwaar

Het rapport 'Veranderde zorg en ondersteuning van mensen met een beperking', hier aangehaald als SCP 2018, is minder bedekt in zijn conclusies dan Putters. Ongeveer 9% van de mantelzorgers ervaart een hoge belasting door de zorgtaak (ca. 380.000 personen). Dat is de helft van de mantelzorgers die langdurig en intensief helpt. Ze zeggen bijvoorbeeld dat de situatie van degene voor wie ze zorgen hen nooit loslaat, dat ze meer moeite hebben dan anders om hun eigen huishouden te regelen, dat door het geven van hulp hun gezondheid is achteruitgegaan of dat ze ziek of overspannen zijn geraakt omdat ze hulp geven.

Dit onderstreept de gedachte dat professionals niet alleen zouden moeten uitgaan van de mantelzorgers als ondersteuner, naaste en expert, maar ook als hulpvrager. In 2016 zei één op de vijf zorgvrijwilligers dat men het vrijwilligerswerk (heel erg) zwaar vond (Schyns 2017 in SCP 2018). Vooral vrouwen, middelbaar en hoger opgeleiden en vrijwilligers die zelf lichte belemmeringen ondervinden gaven dit aan.

Ondersteuning mantelzorgers door de overheid

Eerlijk is eerlijk, de overheid wil niet gewoon meer mantelzorg. Ze beseft best dat zorg verlenen moeilijk kan zijn. De mogelijke problemen worden in de memorie van Toelichting bij de WMO 2015 al onderkend. Daarom wil de wetgever mantelzorgers en vrijwilligers behoeden voor overbelasting: *De regering zet in op het versterken van de positie van mantelzorgers en vrijwilligers, op het verlichten van mantelzorg en vrijwilligerswerk en op het beter verbinden van informele en formele ondersteuning en zorg.* (tk 2013/2014:3)

Ook in het Regeerakkoord 2017 'Vertrouwen in de toekomst' wordt gezegd dat mantelzorgers van onschatbare waarde zijn. Voor velen wordt de druk steeds hoger: *We maken afspraken met gemeenten over ondersteuning van mantelzorgers, zoals respijtzorg en dagopvang, goede communicatie over het aanbod en de gebruikelijke hulp.* (VVD, D66, CDA en ChristenUnie 2017)

Deze citaten maken duidelijk dat het rijk veel verwacht van de inzet van burgers, namelijk een grotere inzet dan voorheen, maar zich er ook van bewust is dat informele helpers ondersteuning nodig kunnen hebben.

Het SCP heeft laten zien dat een grotere inzet niet haalbaar lijkt en heeft daarnaast onderzocht in hoe-

verre informele helpers die ondersteuning nodig hebben deze ook krijgen. De resultaten vielen niet mee:

- Een op de drie mantelzorgers weet niet van het bestaan van ondersteuning voor mantelzorgers af.
- Slechts een kwart van de mantelzorgers die nog geen ondersteuning krijgen, denkt de weg te kunnen vinden als ze ondersteuning nodig hebben.
- Als men door anderen op het ondersteuningsaanbod wordt gewezen, is dat meestal door iemand uit de eigen kring en niet vaak door een professional zoals huisarts, wijkverpleging of gemeente.
- Gemeenten geven aan dat ze actief op zoek zijn naar mantelzorgers die ondersteuning behoeven, maar slechts 3% van de mantelzorgers zegt dat ze door de gemeente op de hoogte zijn gesteld van ondersteuningsmogelijkheden. (SCP 2018).

Een mantelzorgers in dat onderzoek verwoordt het als volgt: *Het is heel moeilijk om inzicht te krijgen in alle regelingen en met name de gevolgen van het gebruik maken van regelingen. Bijvoorbeeld respijtzorg loopt via de Wlz, de dagbesteding via de Wmo. Het inschakelen van aanvullende zorg is lastig, omdat het moeilijk is om in te schatten wat ik nodig heb. Ik heb geen inzicht in wat de gemeente doet aan ondersteuning voor mantelzorgers, bijvoorbeeld welke subsidies er zijn. Het is echt lastig om de weg te vinden in bureaucratische regelingen.* (Van Leeuwen et al. 2017, geciteerd in SCP 2018).

Wat is er wel?

Wie op internet zoekt naar 'ondersteuning mantelzorg gemeente' krijgt een hoopgevende lijst van gemeenten die daarvoor het een en ander hebben opgetuigd. Alle gemeenten hebben de wettelijke plicht **cliëntondersteuning** te leveren op de volgende terreinen:

- Wmo-ondersteuning (zelfredzaamheid en meedoen in de samenleving)
- Jeugd en gezin
- Wonen
- Onderwijs
- Zorg gefinancierd door de zorgverzekeraar vanuit de Zvw.

Maar kennelijk moet je als mantelzorgers het initiatief nemen.

Een zeer informatieve site is Mantelzorg.nl. Die geeft ook informatie over de wetten die per situatie van toepassing zijn en waar je dan terecht kan (gemeente, zorgverzekeraar, CIZ). De Vereniging Per Saldo geeft cursussen, workshops en voorlichting over de Zorgverzekeringswet, de Wet Langdurige Zorg (Wlz) en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Deze zijn cursussen met name gericht op houders van een Persoons Gebonden Budget (PGB), maar de ervaring leert dat ook hulpvragen van anderen door de vereniging goed worden ondersteund. De cursussen zijn deels gratis online te volgen.

Toch blijft het lastig

Veel mensen verlenen mantelzorg en veel rek lijkt er niet meer in te zitten. Veel mantelzorgers vinden het zorgen zwaar en ervaren te weinig ondersteuning. Die is op zich vaak wel te krijgen, maar de juiste ingang vinden valt niet altijd mee.

Bovendien moet je behoorlijk doorgeleerd hebben en mondig zijn om de regelingen te snappen, de vele formulieren te kunnen invullen en je recht te halen. De mooie woorden waarmee het kabinetsbeleid is omkleed, worden in de praktijk niet echt waar gemaakt. Maar we mogen niettemin vooral niet denken dat de participatiemaatschappij gewoon weer een bezuiniging op de zorg is. En dat laatste vind ik maar lastig om te geloven. —

RUITERTJE

**Te huur in Hampten-Hotton (Ardennen)
10 PERSOONS VRIJSTAAND VAKANTIECHALET.**

**Ideaal voor 3 generatie verblijf,
rolstoeltoegankelijk. Gratis WiFi. Mooi
uitzicht, aan doodlopende straat, grote
tuin, volleynet, jeu de boulesbaan.
Google op "vakantiehuis Amandi".
Huur via de eigenaar geeft 15% korting.
amandi@planet.nl**

Is het Centraal Planbureau te vertrouwen?

Nederland beschikt met het Centraal Planbureau (CPB, financieel economische aspecten), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL, ruimtelijke ordening, milieu en energie) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP, zorg, onderwijs, sociale zekerheid en migratievraagstukken) over drie instituten die voorgenomen en uitgevoerd beleid beoordelen. De laatste tijd is er kritiek op hun functioneren. De belangrijkste kritiek is dat de Planbureaus niet onafhankelijk zijn.

AUTEURS:
ERIC VAN ECK
EN WILLEM
SCHUDEBOOM

Politici proberen met enige regelmaat de uitkomsten van onderzoek om te buigen in een richting die ze beter uitkomt. In 2017 zocht een medewerker van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) de publiciteit omdat ambtenaren met regelmaat probeerden de vraagstelling en conclusies van onderzoek te beïnvloeden. ‘Het gaat van directe beïnvloeding van het ministerie op onderzoeksrapporten op vraagstelling en methoden, tot het redigeren van teksten en zelfs het achteraf herschrijven van conclusies’ (bron: Elsevier 6-12-2017). De manier waarop gegoocheld is met de milieu-effect rapportages in verband met het vliegveld Lelystad en geluidsoverlast rond Schiphol zijn recente voorbeelden.

De Tweede Kamer liet in die gevallen duidelijk merken dat de onafhankelijkheid van de onderzoeksinstituten buiten kijf moest staan. Niet zo’n rare eis, als je als politieke partij gewend bent ongeveer blind te varen op hun rapporten. Overigens is nergens bewijs te vinden dat de Planbureaus de uitkomsten van hun onderzoek hebben laten dicteren door de politiek.

Eén meetlat

Alle politieke partijen, behalve de Partij voor de Dieren, laten hun verkiezings-

programma’s voor de Tweede Kamer doorrekenen door het CPB. Het grote voordeel daarvan is dat de uitkomsten onderling vergelijkbaar zijn. Het nadeel is dat elementen, die buiten het zicht vallen van het CPB, dus ook geen aandacht krijgen. Eduard Bomhoff, hoogleraar economie aan de Monash University in Kuala Lumpur, toont zich kritisch over die praktijk. “Tegelijk goed en slecht”, noemt de oud-minister van Economische Zaken (namens de LPF) de rol van het Planbureau. “Goed als een barrière tegen idiote partijprogramma’s die allerlei leuks beloven, maar de rekening verhullen. Slecht omdat politieke partijen al jaren weten hoe ze hun rapportcijfer in het CPB-model kunnen manipuleren.” (bron: Reformatorisch Dagblad, 3-10-2016)

De Partij voor de Dieren stelt dat de modellen van het CPB en ook van het PBL veel te beperkt zijn, omdat zij alleen de binnenlandse effecten meenemen terwijl het Nederlandse economisch handelen wereldwijd effecten heeft. Wanneer bijvoorbeeld de import van soja voor diervoeding niet wordt meegerekend, geeft men een incompleet beeld van de effecten van de Nederlandse agrarische productie. Volgens de PvdD deugt de meetlat van CPB en PBL dus niet.

Kritiek op modellen

In die kritiek op de gebruikte modellen staat de PvdD niet alleen. Mirjam de Rijk, directeur Collectieve Belangenbehartiging FNV, publicist over economie, voormalig wethouder financiën van Utrecht, stelt op haar website (bron: www.mirjamderijk.nl, 7-11-2017) dat het CPB door zijn eenzijdig financieel economische benadering ‘een ongezond grote invloed’ heeft op Nederland. Dat is niet zozeer het gevolg van directe politieke beïnvloeding of sinistere complotten, maar vloeit voort uit de gehanteerde modellen. Het CPB gelooft bijvoorbeeld heilig in de werking van de markt. Eén van de uitgangspunten is dat als de werkloosheid oploopt, de prijs van arbeid (lonen en zzp-tarieven), net zo lang daalt tot de prijs zo laag is dat werkgevers weer mensen in dienst gaan nemen.

Werkloosheid is dus per definitie tijdelijk en verdwijnt als de lonen dalen. Dat is klassiek economisch denken zoals je het niet vaak meer hoort. Over dit onderwerp is in Nederland uitvoerig discussie gevoerd, die geleid heeft tot het invoeren van het minimumloon. We willen met zijn allen niet dat de prijs van arbeid domweg door mag zakken en we weer teruggaan naar de negentiende eeuw. Bovendien is de hoeveelheid werkgelegenheid in de CPB-modellen afhankelijk van hoeveel mensen zich aanbieden op de arbeidsmarkt. Dat laatste is, zeker in tijden van massawerkloosheid, aantoonbaar flauwe kul.

Niettemin handhaaft het CPB het model. ‘Of het nu hoogconjunctuur is, of dat half Nederland werkloos is en koortsachtig op zoek is naar een baan, maakt in het CPB-model weinig uit: de toename van

het arbeidsaanbod zorgt voor banen. “Omdat op de langere termijn de vraag naar arbeid en het aanbod ervan met elkaar in evenwicht zijn, zit daar in onze beleving geen verschil tussen”, verklaarde CPB-directeur Laura van Geest eind vorig jaar’ (bron: Reformatorisch Dagblad 3-10-2016).

Het gehanteerde werkgelegenheidsmodel zegt ook dat een hogere pensioenleeftijd meer banen zal genereren, want er komen/blijven meer mensen op de arbeidsmarkt. Hetzelfde geldt voor het verlagen van bijstandsuitkeringen. Dat laat zich slecht uitleggen aan de vijftig-plussers die geen baan kunnen vinden, omdat ze te oud worden gevonden. Of aan bijstandsgerechtigden met een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt. Kortom: de modellen van het CPB zijn sterk neoliberal getint.

Een andere criticus is Professor Harry Verbon (Tilburg University). Hij publiceert regelmatig een overzicht waaruit blijkt dat het CPB stelselmatig de uitgaven van de AOW als percentage van het Nationaal Inkomen overschat. Daarin heeft hij volledig gelijk. Het CPB stuurt hiermee de discussie over de pensioenleeftijd op basis van onjuiste gegevens. Dat is niet gewenst, ook al omdat uit andere uitingen blijkt, dat het CPB een voortdurende verhoging van de pensioenleeftijd wenst, zoals hierboven al is genoemd. Dan hoeft je als kabinet in de huidige samenstelling ook geen invloed uit te oefenen op de uitkomsten, want ze passen vanzelf wel in je straatje.

Opheffen dan maar?

Kritiek op het CPB is er vanaf de oprichting in 1945

geweest. Economen en politici in Nederland hebben geregeld de vraag opgeworpen of er aan de uitkomsten van het CPB niet te verstrekkende conclusies worden verbonden. Hierboven is een aantal gebreken gesignaleerd aan de rekenmodellen die het CPB gebruikt. Die houden te weinig rekening met nieuwe economische inzichten en bepalen zich te eenzijdig tot economische groei en het begrotingsaldo.

Hoewel er op de kwaliteit van de rapporten van de planbureaus het een en ander is af te dingen, er staat wel iets tegenover. Nederland is één van de weinige landen die er onafhankelijke rekeninstellingen op na houden. In de meeste landen, bijvoorbeeld Duitsland, leveren de betrokken ministeries zelf doorrekeningen van hun eigen plannen. Daarnaast zijn er in Duitsland vijf instituten, deels gelieerd aan een politieke partij, die jaarlijks gezaghebbende economische analyses produceren. Deze hebben eveneens invloed op het regeringsbeleid. In de praktijk pikken de politieke partijen de aspecten op uit de verschillende rapporten, die ze het best uitkomt. Met andere woorden: de veelheid aan rapporten leidt niet tot een grondige politieke afweging, maar uitsluitend tot het zich terugtrekken in het eigen gelijk.

De Europese Commissie deed in 2004 onderzoek naar het begrotingsbeleid in EU-landen. De uitkomst was dat de drie lidstaten die beschikten over een onafhankelijk rekeninstituut, waaronder Nederland, de economische ontwikkelingen het accuraatst voorspellen. Landen die deze analyses door een ministerie laten maken, en dus onder directe politieke aansturing, zijn consequent te optimistisch in hun ramingen (bron: Volkskrant 22-2-2019). Onderzoeksinstituten die politiek worden aangestuurd, zijn kennelijk niet de oplossing.

Kwaliteitsverbetering gewenst

Behalve discussie over de gehanteerde modellen is er ook kritiek op de kwaliteit van de rapporten. Enkele voorbeelden: het smelten van de ijskappen van de Noordpool zou goed voor Nederland zijn, omdat dan de scheepsverbinding van Oost-Azië met Nederland goedkoper werd en dat was goed voor Rotterdam. Je zou een opmerking verwachten over de economische gevolgen van het stijgen van de zeespiegel.

Het CPB publiceerde het begin 2017 bijna gelijktijdig twee rapporten, waarin de toekomstige uitgaven van de AOW een belangrijk onderdeel waren. De voorspelde uitgaven in beide rapporten weken sterk af.

In hun onderzoek naar de gevolgen een hoge rekenrente in 2017 schonk het CPB onvoldoende aandacht aan het verschil tussen de rekenrente voor de premies en die voor de VPV, voorziening pensioen-

verplichtingen. DNB heeft in 2018 wel uitdrukkelijk op dit verschil gewezen en voor de gevolgen hiervan gewaarschuwd.

De voorspellende kracht van het CPB is gering. Econoom David Hollanders, docent economie en finance aan Tilburg University vindt "dat ook niet zo gek, omdat het Planbureau heel eenzijdig kijkt. Over zaken als een breed welvaartsbegrip, de rol van banken, private schulden, financiële markten en de negatieve effecten van bezuinigen in crisistijd is onder economen veel discussie gaande, maar het CPB heeft hiervoor totaal geen oog. Heel soms schrijft het dat er over zijn aannames discussie bestaat, maar in berekeningen negeert het die kritiek totaal. Daarmee wordt een fundamenteel verschil van mening tussen economen door het CPB beslecht in plaats van dat dit juist de basis vormt voor het politieke debat." (bron: Reformatorisch Dagblad 3-10-2016)

Wetenschappelijk instituut

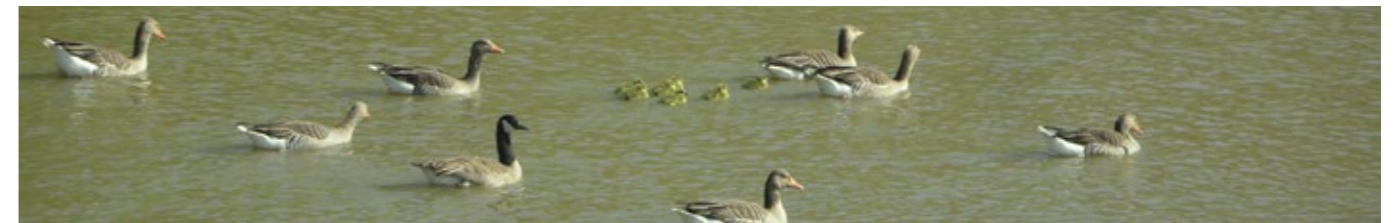
Het CPB is in 1945 opgericht door de overheid als onafhankelijk, wetenschappelijk instituut met Nobelprijswinnaar prof. dr Jan Tinbergen als eerste directeur. Wetenschap hoort vooral zijn eigen vragen te stellen. De rapporten, die ik de laatste jaren heb gelezen, zijn echter vooral het resultaat van vragen vanuit de overheid. De vraagstelling stuurt in hoge mate de antwoorden. En zolang de antwoorden, die voortkomen uit de huidige modellen, door de politiek worden geaccepteerd als basis voor de besluitvorming, heeft het Planbureau weinig reden die modellen bij te stellen en de kwaliteit van de rapporten te verbeteren. Op deze manier blijft een situatie in stand waarop terecht kritiek is.

Het aanmoedigen van wetenschappelijk onderzoek door bijvoorbeeld de universiteiten naar ontwikkelingen op de gebieden die door de Planbureaus worden bestreken, waarbij bredere modellen worden gehanteerd, zou dan ook naast de uitkomsten van de Planbureaus een betere basis kunnen vormen voor een politieke discussie. Niet opheffen dus, maar verbeteren. —

De verhuizing (slot) Moeder de gans en de grauwe weidewants

Moeder de gans heeft vier kuikens. We hebben ze net onder haar vleugels vandaan zien kruipen. Met de kijker is het net alsof ze naast ons woonkamerraam hun nest hebben. Vader houdt de wacht in het water voor het eilandje waarop ze nestelen. We hebben het hele proces kunnen volgen. Van het zoeken naar een geschikte plek tot het aanslepen van takken en het definitief maken van het nest. En van zoekend rondzwemmen tot het onder luid getrompetter in de aanvalshouding met uitgestrekte nek verdedigen van de uitgezochte toplocatie.

AUTEUR: PIETER OMMEKEER

We wonen hier nu een jaar. Geen spijt, mooi appartement, gemakkelijk en alles gelijkvloers. Zeer verstandig las ik in ons lijfblad, want zo kan je langer thuis blijven wonen. Met die problematiek houden we ons overigens nog niet direct bezig. In tegendeel. We hebben inmiddels allebei een fiets gekocht, nee géén e-bike. Zélf trappen, daar houden wij van. Ook tegen de wind in. In de polder heb je altijd wind tegen, zeggen ze. Nou dat klopt kan ik u verzekeren. Maar we hebben al een paar mooie dagen gehad en mooie tochten gemaakt. Heusden is een prachtig stadje en ook de wijdere omgeving met Vlijmen, Waalwijk, Ammerzoden, de IJzeren Man etc. is zeer de moeite waard. Maar het fijnst is toch de nabijheid van de Maas die hier langzaam door de landerijen meandert en overal prachtige panorama's opent.

Over panorama's gesproken: een paar weken geleden zijn we in de Efteling geweest. Zeker 30 jaar niet meer geweest. Zo'n plek waar je met de kleinkinderen naar toegaat, maar die hebben wij niet. Dus hebben we zelf in de antieke houten achtbaan Joris en de Draak gezeten, door elkaar geschud en in doodsangst bijna de bochten uitgevlogen. Ook hebben we nog de Vliegende Hollander gedaan. Minstens even eng als De Baron (die we toch maar oversloegen), vooral omdat je in je karretje eerst stijl omhoog gaat en dan plotseling stilhangt en vervolgens langzaam achteruit begint te zakken. Dan word je naar buiten gekatapul-

teerd om na een paar duizelingwekkende bochten met een enorme plons in het water terecht te komen. De bobslee baan wilde ik perse nog een keer doen omdat die dit jaar wordt afgebroken. IJzingwekkend! En dat op mijn leeftijd! Maar er zijn ook rustige attracties: de nieuwe Symbolica, de Droomvlucht en nostalgia het Sprookjesbos, compleet met de dansende rode schoentjes.

Is er dan niks verkeerd hier in ons appartement? Jawel. We hebben last gehad van de grauwe weidewants. Een op een kakkerlak lijkende platte kever die door de kleinste kier naar binnenkomt. Ze zaten steeds aan de buitenkant van onze loggia, maar waren ineens binnen. Elke dag heb ik er een paar gevangen met een beker en een stukje karton en naar buiten gegooid. Hoop dat het dit jaar minder wordt. Pas geleden droomde ik, dat ik de linnenkast opendeed en dat er een hele horde kevers op me af kwam. Verschrikkelijk.

Lieve lezers, dit was de laatste aflevering van 'de Verhuizing'. Wij realiseren ons telkens weer hoeveel geluk we hebben gehad dat we dit appartement hebben gevonden. We hopen er nog lang te kunnen blijven wonen, al was het alleen maar om die prachtige zonsopgangen waar we regelmatig van kunnen genieten. —

Pact voor de ouderenzorg

Op 4 maart 2018 werd door ruim 40 organisaties, waaronder alle senioren- en gepensioneerdorganisaties, het op initiatief van minister van VWS Hugo de Jonge ontwikkelde 'Pact voor de ouderenzorg' ondertekend. Thans hebben bijna 300 organisaties, waaronder ook grootwinkelbedrijven, dit pact ondertekend en zijn ermee aan het werk gegaan.

AUTEUR: JOOP BLOM,

Voorzitter commissie Zorg, Welzijn, Wonen en Mobiliteit NVOG/KNVG

De basis hiervoor werd gelegd door het initiatief van seniorenorganisaties, omroep Max en een paar politieke partijen, die begin 2017 een manifest aan de regering aanboden onder de titel 'Waardig ouder worden'. In tien punten werd aangegeven wat er in de samenleving moest gebeuren om de groeiende groep ouderen een waardige oude dag te bieden. De eind 2017 geformeerde nieuwe regering nam dit initiatief over en trok voor de uitvoering in deze kabinetsperiode ruim € 180 miljoen uit.

Stand van zaken

Belangrijk is de oprichting van een Raad van Ouderen die de minister adviseert over beleidszaken. Deze bestaat uit elf ouderen uit diverse regio's en twee vertegenwoordigers van de senioren- en gepensioneerdorganisaties. Er zijn drie hoofdprojecten van start gegaan: 'Langer thuis', 'Eén tegen eenzaamheid' en 'Thuis in het verpleeghuis'. Daarnaast zijn er nog een paar sub-projecten, zoals 'Werken in de Zorg' om de meer dan 140.000 vacatures op te vullen en het onderwijs in de zorg te verbeteren en 'Kostenbeheersing in de Zorg' vooral om de bureaucratie terug te dringen.

Het programma 'Langer thuis' betreft zowel het wonen en het ondersteunen thuis als wel onderwerpen als zelfredzaamheid, mantelzorg en welzijn in buurten en wijken. De problemen liggen vooral op lokaal en regionaal niveau. Gemeenten hebben hierin de leidende rol. Zij hebben budgetten gekregen om een ander waar te maken, echter zij missen dikwijls nog een adequate personeelsbezetting hiervoor en gemeenteraden hebben hier moeite mee. Ook andere organisaties, zoals supermarkten, zorgverleners, de wijkteams, woningcorporaties (voor het bouwen van geschikte woningen) etc kunnen aan een betere

woonomgeving bijdragen. Het gaat (helaas), denken wij, nog jaren duren voordat in heel Nederland dit goed is georganiseerd. Vrijwilligerswerk zal hierbij ook een grote inbreng moeten en kunnen hebben. Denk maar eens aan de zorgcoöperaties die in reeds in meer dan 300 dorpen en wijken zijn opgericht! Dit zijn goede voorbeelden voor de participatiesamenleving.

'Eén tegen Eenzaamheid' gaat over de vele ouderen die eenzaam zijn. Er is een landelijke coalitie gevormd om dit probleem aan te pakken, maar landelijk is dit moeilijk. Er wordt vanuit deze coalitie gewerkt aan de oprichting van lokale samenwerkingsverbanden van gemeente, ouderenorganisaties en bedrijfsleven. Er zal een beroep moeten worden gedaan op het idee van de participatiesamenleving: de burgers in de gemeente. Laat de eenzame ouderen niet alleen, maar help hen, burenhulp moet weer normaal worden!

Er zullen nog vele jaren nodig zijn om het 'Pact voor de Ouderenzorg' ook echt te laten leven.

'Thuis in het verpleeghuis' moet de organisatie in de verpleeghuizen verbeteren. Echter een belangrijk probleem is de (adequate) personeelsbezetting. Daarvoor zijn extra budgetten (€ 2 miljard) uitgetrokken, maar die helpen niet veel als het goed opgeleide personeel er gewoon niet is. Voorlopig moet dan ook niet worden gedacht aan uitbreiding van het aantal verpleeghuisbedden. Het ziet er wel naar uit dat commerciële partijen en stukje van deze problematiek gaan overnemen. Langer thuis verzorgd worden zal voor velen een oplossing moeten bieden. Dit is ook het beleid van de regering. —

Audrey's DeliCasa

Voor wie van lekker eten houdt.

FAR BRETON (BRETONSE DEEGPUDDING) DESSERT VOOR 4 PERS.

Wie wel eens in Bretagne is geweest, heeft vast wel eens Far Breton gegeten. Het is geen quiche, geen taart en geen pudding, maar een combinatie van allemaal. Door de pruimen die in rum zijn geweekt, krijg je een bijzondere smaak en ben je weer in de vakantiestemming.

Ingrediënten voor vier personen

- 200 gr. gedroogde ontpitte pruimen
- kopje sterke thee – beetje kokend water
- 1 dl. rum (klein keukenflesje bij slijterij)
- 150 gr. rietsuiker of witte basterdsuiker
- 4 eieren medium
- ¾ ltr. volle melk
- klein snufje zout
- lage ronde quiche schaal van 25 cm of rond bakblik van 25 cm
- beetje boter om in te vetten

De bereiding

De gedroogde pruimen een nacht laten weken in beetje gekookt water met rum en kopje sterke thee, tot ze net onder staan en afdekken.

Oven voorverwarmen op 190°C.

Pruimen goed laten uitlekken en afdeppen voor gebruik. Bloem zeven en in een grote mengkom doen.

Eén voor één de eieren erdoor kloppen. Daarna de suiker, melk en eventueel nog een beetje rum toevoegen. Alles zeker 5 min. goed doorkloppen met een garde.

De quicheschaal of taartvorm goed invetten met boter. Beslag in de vorm doen, tot iets onder de rand. Het beslag dat over is, kun je in kleine vuurvaste schaaltes doen met evt. cranberries. De pruimen over het beslag verdelen en de schaal in het midden van de voorverwarmde oven plaatsen. De baktijd is 40 min. Hij rijst dan heel mooi en krijgt een caramel kleurtje.

Na 40 min. de oven uitzetten. De Far Breton in de oven laten staan en laten afkoelen. Heerlijk als dessert. Warm of koud serveren met een beetje poedersuiker erop. Kan ook als punt bij koffie of thee geserveerd worden.

Variaties

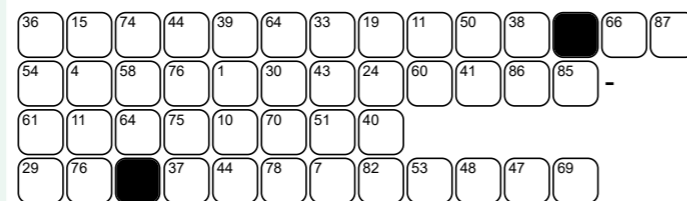
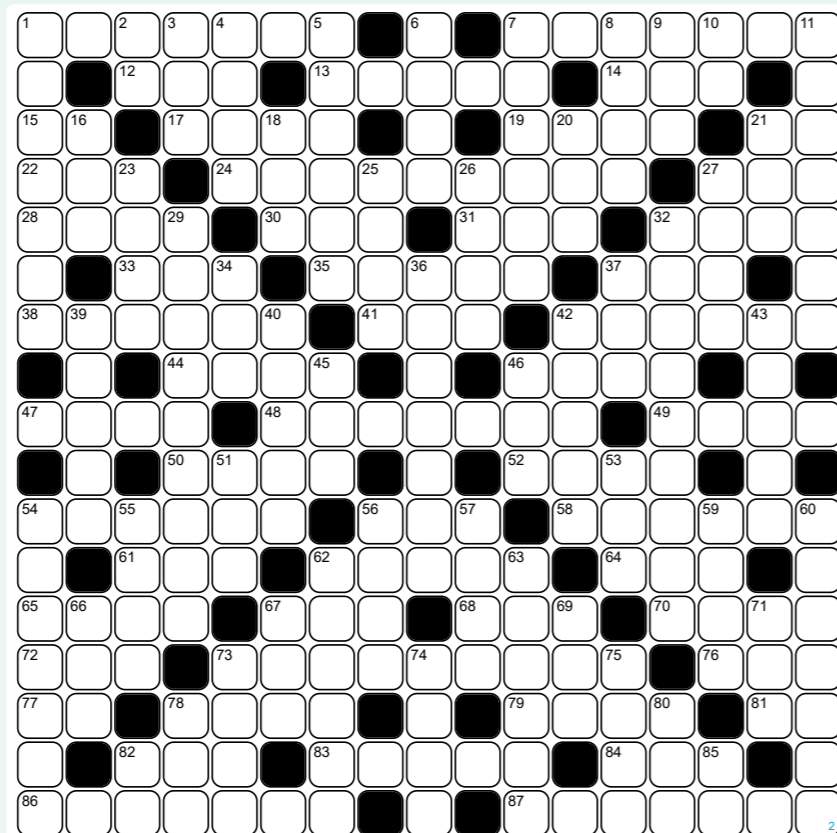
- met cranberries, met rozijnen, abrikozen of kersen

BUON APPETITO
Ciao Audrey
audrey.mp@hotmail.com

Na het oplossen van de kruiswoordpuzzel zet u de letters, die hetzelfde getal hebben als die in de balk eronder, daarop over. De zin die u dan krijgt stuurt u vóór 4 september 2019 per e-mail naar pensioenbelangen@pensioenbelangen.nl of op een briefkaart naar NBP, Koninginnegracht 19, 2514 AB Den Haag. Onder de goede oplossingen worden weer 4 prijzen van 13 euro verlost.

De oplossing van de kruiswoordpuzzel in nummer 1-2019 is: **Komt er dit jaar een nieuw pensioenstelsel?**

De vier gelukkige winnaars zijn:
J. de Groot
J.S. Kallenbach
A. van der List
I. Wielders

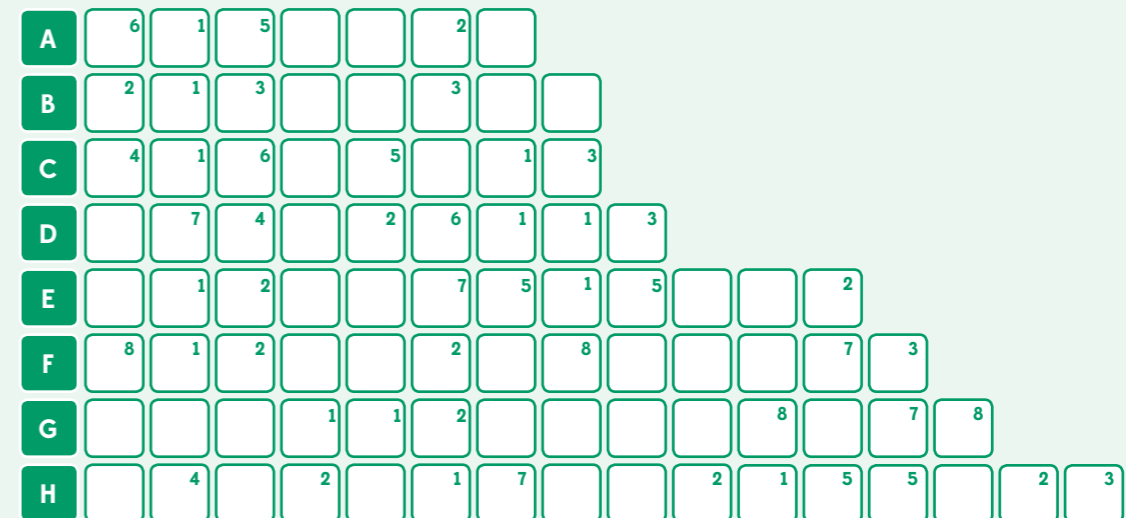

HORIZONTAAL 1. deel van een dag; 7. plaats in Utrecht; 12. versleten lap; 13. gebergte in Rusland; 14. dierenverblijf; 15. titel (afk.); 17. wandelplaats; 19. eetlust; 21. muzieknoot; 22. in goede conditie; 24. mannelijk beroep; 27. tweewielig voertuig; 28. wachthuisje bij een halte; 30. rivier in Utrecht; 31. binnenvaartschip; 32. baarkleed (lijkkleed); 33. Internationaal Monetair Fonds (afk.); 35. navigatiemiddel; 37. verfrissing; 38. gebied tussen de keerkringen (warme streken); 41. vochtig; 42. Europese bizon; 44. lastdier; 46. iemand die uitblinkt door moed; 47. werklust (vlijt); 48. vak op school; 49. hoofdstad van Letland; 50. een weinig (klein beetje); 52. speelgoedsteentjes; 54. gemeente (plek); 56. plakmiddel; 58. stad in Japan; 61. zangstem; 62. bepaalde speelkaart; 64. Japanse munt; 65. plaats in Gelderland; 67. tweetal muzikanten; 68. drinkbeker; 70. borstelig (grof); 72. deel van oor; 73. plaats in Noord-Holland; 76. plaats in België; 77. oosterlengte (afk.); 78. inwendig orgaan; 79. programmapunt; 81. Verenigde Naties (afk.); 82. nieuw (in samenstelling); 83. pop van een vlinder (emelt); 84. waterplant; 86. predikant; 87. land in Afrika.

VERTICAAL 1. grootste landzoogdier; 2. inhoudsmaat (afk.); 3. hoogste punt; 4. in mindering gebracht; 5. geneesheer; 6. voederbak; 7. offertafel; 8. hoofd van een afdeling; 9. bovendien; 10. klein kind; 11. berg in Nepal; 16. borstbeen; 18. gordijnstang; 20. recht stuk van een vaart; 21. wiel; 23. drietal; 25. Arabische staat; 26. deel van een bijenkorf; 27. aanlegplaats voor schepen; 29. bagagerek op auto; 32. droogautomaat; 34. Turks hoofddekseel; 36. zo aanstonds; 37. deel van het zitvlak; 39. Franse componist; 40. bontsoort; 42. Europese hoofdstad; 43. telwoord; 45. onderricht; 46. de onderwereld; 51. kopergravure; 53. brandstof; 54. schrijfgerei; 55. zoon van Adam en Eva; 56. zachte metaalsoort; 57. korte notitie; 59. einde van de dikke darm; 60. land in Afrika; 62. ondoordringbaar oerwoud; 63. aardappelen oogsten; 66. mager (tenger); 67. graad bij judo; 69. karaat (afk.); 71. in plaats van (afk.); 73. familielid; 74. deel van bestek; 75. nakomeling; 78. soort dakbedekking; 80. Chinese vermicelli; 82. maanstand (afk.); 85. de oudere (Lat. afk.).

Omschrijving

- A. Geklungel van de glazenwasser (7)
- B. Niet vegetarisch nagerecht (8)
- C. Gemene wielertaal (4+4)
- D. Die crimineel komt vroeg (9)
- E. Gaf vroeger de doorslag (12)
- F. Organisatie van legerkoks? (13)
- G. Wordt bij voetballers gewaardeerd, bij vrachtauto's minder (14)
- H. Krijg je na de menopauze? (16)

Spelregels cryptogram

Slechts één van de klinkers is genummerd, maar alle plaatsen waar die klinker staat hebben dat nummer. Sommige medeklinkers hebben een nummer gekregen, bijvoorbeeld in opRoerkraaieR (cryptogram in nr. 1 van 2013) hebben de eerste en de laatste r het nummer 1 gekregen, maar de tweede r geen nummer. Als u in die puzzel in andere woorden een 1 ziet staan kunt u daar dus de r invullen.

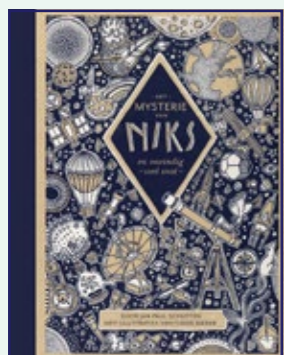
Stuur uw oplossingen vóór 4 september 2019 per e-mail naar pensioenbelangen@pensioenbelangen.nl of op een briefkaart naar: NBP, Koninginnegracht 19, 2514 AB Den Haag. U kunt de oplossing van het kruiswoordraadsel in dezelfde e-mail of op dezelfde briefkaart inzenden. Voor goede oplossingen zijn per cryptopuzzel 4 prijzen van 13 euro beschikbaar.

Oplossing van de puzzel in nummer 1-2019:

- A. Loverboy
- B. Lookalike
- C. Lommerrijk
- D. Lotgenoten
- E. Loos alarm
- F. Logger
- G. Logboek
- H. Lolbroeken

De vier gelukkige winnaars zijn:

- A.A.M. Baak
- M. Cohen
- E. Houx
- A. van Noort

JAN PAUL SCHUTTEN (TEKST) EN FLOOR RIEDER (TEKENINGEN)
Het mysterie van NIKS en oneindig veel snot

gebonden, 160 pagina's, ISBN 9789025768409, Uitgeverij Gottmer, €27,99

Een kinderboek over de oerknal, wat daarop volgde en niet aan voorafging. Vanaf 12

jaar zegt de uitgever. Nou als kind van 9 had ik graag zo'n boek willen hebben toen mijn oudere broer en ik - in 1944 koud en hongerig - in bed over het heelal praatten en hoe oneindig die er zou uitzien. Trouwens ... het is ook een voor- en meelesboek voor ouders en grootouders. En die onleesbare rode teksten kunnen kinderen vast wel lezen. De schitterende illustraties dragen veel bij aan de begrijpbaarheid. Alles met veel humor gebracht ook nog. Voor nog geen 28 euro een koopje, waarvan je nog jaren plezier hebt. (JVW)

ANJA DUNK
Strudel + Knödel - de moderne Duitse keuken

gebonden, 368 pagina's, ISBN 9789038805986, Nijgh & van Ditmar, € 32,50

Anja groeide op in Wales, met Welsh/Duitse ouders. Haar Duitse moeder en omi zorgden in

haar jeugd voor de kennismaking met de Heimatküche. Strudel is dan weliswaar oorspronkelijk Oostenrijks, maar volledig geïntegreerd in de Duitse keuken. Het hoofdstuk over Knödel heet Meel en Water, de basis voor dit veelzijdige gerecht met vele variaties. Ook inmaken is een belangrijk onderdeel. Er staan echter nog veel meer recepten in dit boek, het is een echte ode aan de Duitse keuken met traditionele én moderne recepten. In het middenkader zit een deel, waarin Duitse smaken, kruiden en specerijen worden behandeld. De schitterende foto's zijn van Anja zelf. (MW)

C.J. BERG
Fatale Wedloop

paperback, 278 pagina's, ISBN 9789402250497, Uitgeverij Boekscout, € 21,99

De Europarlementariër voor Groen Links, Jennifer de Jong, is getuige van een ingestorte tribune tijdens een popconcert in Brussel, waar

deze thriller zich grotendeels afspeelt. Zij ontving anoniem een zitplaats voor deze tribune, maar behield haar eigen, oorspronkelijke reservering. Is er sprake van een foute bouwconstructie of is er sprake van een aanslag? Zij gaat samen met de Nederlandse, in Brussel gestationeerde politie-inspecteur Tom Putter op onderzoek uit. De onderhoudende ingrediënten zijn: Europese samenwerking, bouwfraude, terreur, farmaceutische voortgang, milieu en romances. Dit vormt tezamen een verhaal, dat je constant bezighoudt en uitnodigt om het boek zo snel mogelijk uit te lezen. Er wordt naar een apotheose toegeschreven die er zijn mag. Een absolute aanrader! (AVDB)

BART VAN LOO:
De Bourgondiërs - Aartsvaders van de Lage Landen

hardcover, 560 pagina's, ISBN 9789403139005, Uitgeverij De Bezige Bij, € 34,99

Voor velen van ons begint de 'vaderlandse' geschiedenis met Willem van Oranje (1533-1584). Bart van Loo begint 1200 jaar eerder

met de oversteek van een bevroren rivier door op drift geraakte volksstammen, belagers van het zieldogende Romeinse rijk. Onder hen een stam die eeuwen daarvoor hun basis had op het huidige Deense eiland Bornholm in de Oostzee: Burgundarholm. Ziedaar de Bourgondiërs. Van Loo vertelt, en hoé, over generaties bourgondische koningen en graven die slepen, kneeden, omkochten en uithuwelijkten met één doel: de uitbreiding van hun macht over koningen en steden en daarmee hun grondgebied. Grondgebied als ontwerp voor de lage landen. Toen het misging met de Bourgondiërs hebben de Habsburgers het ontwerp afgerond. De 12 eeuwen geschiedenis is vele male gecompliceerder dan hier boven geschetst. Bart van Loo weet deze op ongekend prettige wijze over het voetlicht te brengen. Dit werk leest als een trein. (CNH)

Uit de pers

CBS: JONGEREN HEBBEN RELATIEF VEEL VERTROUWEN IN EU, OUDEREN MINDER

Nederlandse jongeren (15 tot 25 jaar) hebben relatief veel vertrouwen in de Europese Unie: meer dan 70 procent. Met het oplopen van de leeftijd daalt dat percentage. Dat meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vrijdag. Van degenen tussen de 65 en 75 jaar heeft nog maar een derde vertrouwen in de EU. Gemiddeld heeft 45 procent van de Nederlanders vertrouwen in de EU.

(Nu.nl)

60'ERS VAKER INKOMEN, MINDER VAAK UITKERING OF PENSIOEN

60-jarigen in 2011 werkten tot hun pensioenleeftijd twee tot drie keer zo vaak als 60-jarigen uit 2001. Het aandeel 60-jarigen met vroegpensioen is in tien jaar juist gehalveerd. Ook het aandeel met inkomsten uit een arbeidsongeschiktheids- of ziekte-uitkering is lager onder de 60-jarigen uit 2011. Dit blijkt uit cijfers van het CBS.

Het CBS heeft onderzocht hoe de inkomstenbronnen van 60-jarigen in de loop der tijd zijn veranderd. Dat werk vaker de belangrijkste inkomstenbron is, en uitkeringen en pensioen minder vaak, hangt samen met veranderingen in de sociale wetgeving waardoor vervroegd met pensioen gaan of het krijgen van een uitkering moeilijker werd. Ook de toegenomen arbeidsdeelname van vrouwen speelt een rol. In het cohort 2011 is het aandeel vrouwen met inkomsten uit werk ruim tweemaal zo groot als in het cohort 2001.

(CBS.nl)

MEER TIJD EN AANDACHT VOOR OUDEREN DOOR FLINKE TOENAME PERSONEEL VERPLEEGHUIZEN

Het aantal medewerkers in de verpleeghuiszorg is de afgelopen jaren sterk gegroeid. In 2017 en 2018 zijn er in totaal 18.500 mensen extra gaan werken in de verpleeghuiszorg, in 2019 verwachten verpleeghuizen dat nog eens 19.000 mensen extra worden aangenomen. Er is daardoor meer tijd en aandacht voor bewoners van verpleeghuizen, waardoor de kwaliteit van de zorg toeneemt. Dat blijkt uit de voortgangsrapportage van het programma 'Thuis in het verpleeghuis' en een analyse van de kwaliteitsplannen voor 2019 door Zorgverzekeraars Nederland.

(Rijksoverheid.nl)

'GEMEENTEN VERLIEZEN VIER VAN TIEN ZAKEN OVER HULP AAN ZIEKEN EN OUDEREN'

De rechter corrigeert gemeenten in 41 procent van de gevallen bij besluiten over hulp aan zieken en ouderen. Dat blijkt uit onderzoek van Investico in samenwerking met Trouw,

Argos en De Groene Amsterdammer. "Dat is relatief veel in vergelijking met andere rechtszaken tegen de overheid", zegt de woordvoerder van de Raad voor rechtspraak. "Daarin wint in slechts 25 à 30 procent van de gevallen de burger."

(Nu.nl)

SCHREEUWEND TEKORT AAN APPARTEMENTEN VOOR OUDEREN, MARKT OVERVERHIT

Twee op de vijf gemeenten in Nederland kampen met een tekort aan huizen voor ouderen. Dat probleem wordt alleen maar erger met de toenemende vergrijzing. Gevolg: de markt is oververhit, de prijzen voor appartementen rijzen de pan uit. Het net verschenen rapport 'Zorgen voor thuiswonende ouderen' van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) bevestigt het groeiende tekort. Uit onderzoek blijkt dat de helft van alle ouderen in een woning verblijft die eigenlijk ongeschikt voor hen is. Cruciale voorzieningen als supermarkt, huisarts, apotheek en ov-halte liggen te ver weg.

(AD.nl)

ZIEKENHUIZEN: EISEN AAN SPOEDZORG VOOR OUDEREN TE HOOG, KOSTEN DREIGEN UIT DE HAND TE LOPEN

Artsen, verpleegkundigen, ziekenhuizen en zorgverzekeraars steggelen over de normen waaraan de zorg voor ouderen op de spoedeisende hulp moet voldoen. Medisch specialisten vinden dat de kwaliteit van de zorg omhoog moet; ziekenhuizen vrezen dat de kosten daardoor te hoog worden en dat een gebrek aan personeel zal ontstaan. Eén op de drie spoedpatiënten in de Nederlandse ziekenhuizen is tegenwoordig 65 jaar of ouder. In totaal bezoeken ruim 800 duizend ouderen jaarlijks een spoedeisende hulp. Dat aantal neemt elk jaar verder toe.

(de Volkskrant.nl)

VAN NIEUWENHUIZEN STELT CBR ONDER VERSCHERPT TOEZICHT

Minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat (VVD) heeft het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) onder verscherpt toezicht gesteld. De digitalisering van de gezondheidsverklaringen en medische beoordelingen voor rijbewijzen duurt te lang en burgers komen in de problemen door de lange wachttijden. De organisatie heeft te kampen met een veel hogere vraag naar gezondheidsverklaringen dan gebruikelijk, en is vaak onbereikbaar voor vragen of klachten. Van Nieuwenhuizen zegt bijna dagelijks brieven te krijgen van burgers die te lang moeten wachten op de verlenging van hun rijbewijs.

(nrc.nl)

Duurzaam beleggen voor ons pensioen?

De 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben voor 2015 – 2030 een ontwikkelingsagenda vastgesteld, waarin 17 doelstellingen, voluit de Sustainable Development Goals (SDG's), zijn geformuleerd. Samengevat beogen de doelstellingen vóór 2030 een einde te maken aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is niet niks. De SDG's zijn de opvolgers van de zogenaamde 'millenniumdoelstellingen', die voor de periode tot 2015 nader waren gepreciseerd (en in hoge mate gehaald!).

AUTEUR :
ERIC VAN ECK

Voor het behalen van de Sustainable Development Goals in 2030 is veel financiering nodig. Onderdeel van de strategie is het oproepen van institutionele beleggers als pensioenfondsen en grote private beleggers om een beleggingsstrategie te voeren, die de SDG's dient. Momenteel is het echter moeilijk vast te stellen hoe groot de impact van investeringen op de SDG's precies is.

Het Platform voor Duurzame Financiering, een gezamenlijke inspanning van Nederlandse financiële instellingen en bedrijven die lid zijn van de werkgroep SDG-Impactmeting, heeft in 2017 een leidraad opgesteld met daarin een beperkt aantal indicatoren aan de hand waarvan deze impact kan worden bepaald. De werkgroep SDG-Impactmeting bestaat uit een groot aantal financiële instellingen en bedrijven. Lid van de werkgroep zijn o.a. PGGM en APG. In het Platform voor Duurzame Financiering neemt de Pensioenfederatie deel. Hieruit blijkt dat de pensioenfondsen hun taak als duurzaam belegger serieus nemen.

De werkelijkheid van 2018

Voor de twaalfde keer heeft de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) een rapport gepubliceerd waarin het beleggingsbeleid van de vijftig grootste Nederlandse pensioen-

fondsen werd vergeleken op het gebied van duurzaamheid. Vergeleken met vorig jaar was de belangrijkste verandering dat het ABP de koppositie van PFZW heeft overgenomen.

De top drie bestaat dit jaar respectievelijk uit: ABP, PFZW en een gedeelde derde plaats voor BpfBouw en BPL Pensioen, het pensioenfonds voor de agrarische sector. Deze vier fondsen zijn de eerste fondsen die de hoogst haalbare score van vijf sterren hebben behaald. In de middenmoot ziet het VBDO weinig verbetering. Het beleid van de pensioenfondsen is volgens de VBDO over het algemeen nog te vrijblijvend. Dit blijkt uit het feit dat 50% van de pensioenfondsen geen langetermijnduurzaamheidsdoelstellingen heeft gesteld.

Nederlandse pensioenfondsen beleggen 1.000 miljard euro. Dat legt gewicht in de schaal. Het is daarom teleurstellend dat volgens de VBDO maar liefst 57% van de Nederlandse pensioenfondsen geen doelstelling heeft geformuleerd met betrekking tot de duurzaamheid van de beleggingsportefeuille. In het algemeen noemt de VBDO de omgang met verduurzaming van de portefeuille te vrijblijvend. 'Minder dan de helft van de pensioenfondsen zet duurzaamheid targets voor de asset manager.'

ABP voorbeeldfunctie

Een voorbeeld voor andere fondsen is het ABP. Dat fonds heeft wel doelstellingen geformuleerd. Was in het jaar 2015 de CO₂-voetafdruk van de ABP-beleggingen niet gedaald, maar gestegen, die achterstand is ingelopen. In juni 2016 zei ABP-bestuursvoorzitter Corien Wortmann-Kool nog ontevreden te zijn over deze onbedoelde stijging. Naar haar toenmalige verwachting zou de doelstelling van 25% minder uitstoot in 2020 overigens wel worden gehaald. Dat lijkt het ABP waar te gaan maken. Een goed rendement kan kennelijk heel goed samengaan met duurzaam beleggen.

PFZW heeft het jaren lang beter gedaan dan het ABP, maar heeft in 2018 de eerste plaats in de ranglijst van VBDO moeten afstaan aan het ABP. Het heeft als doelstelling vastgelegd dat in 2020 11% belegd moet worden in oplossingen voor klimaatverandering, waterschaarste,

“
Het is teleurstellend dat maar liefst 57% van de Nederlandse pensioenfondsen geen doelstelling heeft geformuleerd met betrekking tot de duurzaamheid van de beleggingsportefeuille.
”

voedselzekerheid en gezondheidszorg. Maar 11% is nou ook niet ècht ambitieus.

Aanbevelingen

De VBDO beveelt in 2017 de koplopers aan hun kennis te delen met de achterblijvers. Hoewel er in mijn lekenogen nou niet bepaald sprake is van revolutionaire inzichten, is het kennelijk nodig pensioenfondsbesturen te wijzen op het belang van heldere, in maat en getal geformuleerde doelstellingen ten aanzien van duurzaam beleggen, aandacht ook voor dat onderdeel van de beleggingsstrategie op het hoogste niveau en transparantie in de verslaggeving.

Duurzaam beleggen is geen concurrentiemiddel (hoezo is er concurrentie tussen bedrijfspensioenfondsen?) maar een belang van ons allemaal. De geformuleerde richtlijn maakt het gemakkelijker inzicht te verkrijgen in de effecten van de beleggingen met betrekking tot de SDG's,

dus we moeten daar in de nabije toekomst de positieve effecten kunnen zien. Dat is in het belang van de mensen, die nu in armoede leven, maar ook in ons eigen belang. We hebben tenslotte met z'n allen echt meer profijt van ons pensioen als de leefbaarheid van de wereld toeneemt.

Commerciële beleggers

Het grootste fonds ter wereld is BlackRock met een belegd vermogen van 5.400 miljard euro. Ook onze pensioenfondsen beleggen een deel van hun vermogen via BlackRock. BlackRock en zijn oprichter Larry Fink kijken ook naar de maatschappelijke impact van hun beleggingen. Een goed voorbeeld van dat laatste is BlackRocks besluit om alleen nog maar samen te werken met klanten die hun handen van de wapenindustrie af willen trekken. In het AD van 12 maart 2018 zegt Larry Fink: "Wij beleggen in opdracht van pensioenfondsen en verzekeraars een groot deel van het pensioengeld van jullie lezers. Ons doel is om mensen welvarend oud te laten worden."

Indirect levert hij ook kritiek op het streven naar persoonlijke pensioenpotjes door te stellen dat het veel verstandiger is je geld te beleggen voor de lange termijn dan het op een spaarrekening te zetten. "Wij doen dat voor veel pensioenfondsen... De investeringen waar ik het over heb, gaan daarentegen over geld dat heel lang blijft staan."

Wat Fink in het interview niet vermeldt, is dat beleggen risico's met zich meebrengt, die je als gepensioneerde, die dagelijks moet eten van zijn kapitaal, niet kan dragen. Pensioenfondsen kunnen dat risico wel dragen en dus een hoger rendement voor het totaal van de pensioenge-rechtigden realiseren dan het opgetelde rendement van de privé-potjes.

BlackRock doet veel aan het zg. indexbeleggen. Dat betekent beleggen in een indexfonds met daarin een groot aantal bedrijven. Als aandeelhouder kan je dan niet langer kritiek uitoefenen op de besturen van de afzonderlijke bedrijven. Omdat Fink zich realiseerde dat indexbeleggen de ultieme langetermijninvestering was,

“
We hebben met
z'n allen echt
meer profijt van
ons pensioen als
de leefbaarheid
van de wereld
toeneemt.
”

moest BlackRock op zoek naar nieuwe manieren om verantwoordelijkheid te nemen en invloed uit te oefenen. Hij besloot om aan honderden bestuursvoorzitters van bedrijven een brief te sturen, waarin hij voorstelde om een dialoog te starten over de langetermijnstrategie van het bedrijf. En als je zo groot bent als BlackRock krijg je dan wel een uitnodiging om eens een kopje koffie te komen drinken.

Fink is van mening dat bedrijven met een duidelijke maatschappelijke doelstelling een stuk beter presteren. Het personeel kan zich dan gemotiveerd en gezamenlijk achter zo'n doel scharen. "Dat is ook het principe achter ons eigen succes de afgelopen dertig jaar: we hebben een duidelijk doel."

Terughoudend

Als eenvoudig krantenlezer ben je soms geneigd te denken dat ons pensioenfonds wel wat meer druk zou mogen uitoefenen op grote bedrijven om te komen tot een meer duurzame bedrijfsvoering en een eerlijkere verdeling van de opbrengsten tussen arbeid en kapitaal. Het nog veel grotere BlackRock zou nog meer invloed moeten kunnen uitoefenen.

We zien inderdaad wel het een en ander gebeuren. Wapenindustrie kan echt niet meer, tabak is niet langer netjes en de portefeuilles worden langzaam steeds duurzamer. Maar de risicospreiding van pensioenfondsen en ook van BlackRock zorgen ervoor dat het aandeel -en dus de zeggenschap- in een bepaald bedrijf beperkt is. In de vijf grootste fondsen op de Amsterdamse beurs - Shell, Unilever, ASML, Heineken en ING - heeft BlackRock belangen van minder dan 3% tot ruim 5% gemeld aan de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en aan de Britse toezichthouder FCA. Dan ben je wel belangrijk, maar niet de baas en is terughoudendheid op zijn plaats.

Bovendien is Fink een overtuigd kapitalist. In het AD van 12 maart 2018 stelt hij dat de overheid ervoor moet zorgen dat het kapitalisme "eerlijk en rechtvaardig verloopt. Daar zit tegenwoordig het probleem. Een grote groep mensen profiteert niet mee." Fink bedoelt met meeprofite-

ren echter niet dat lonen stijgen ten koste van de kapitaalgroei. "Dat gaat toch niet gebeuren. Vakbonden maken nog maar nauwelijks een vuist. Ik denk dat ook de middenklasse moet zien te profiteren door mee te investeren. Mensen moeten weten hoe belangrijk het is om hun spaargeld verstandig en voor de lange termijn te investeren. Daar ligt BlackRocks missie: iedereen laten meeprofiteren van kapitaalgroei door mensen bewust te maken over hun financiële toekomst."

Volgens Fink is meer kapitalisme dus het middel tegen de uitwassen van het kapitalisme.

Tegenstrijdige belangen

Als fatsoenlijke mensen willen we allemaal dat er vóór 2030 een einde komt aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering, zoals de VN dat hebben geformuleerd. Dat betekent naar alle waarschijnlijkheid dat er drastisch minder winst behaald moet worden door westerse bedrijven ten koste van de huidige armen en dat mogelijk een deel van onze huidige welvaart ten gunste komt aan anderen. Duurzaam beleggen kan goed samen gaan met een behoorlijk rendement. BlackRock zelf adverteert met een opbrengst van een duurzaam beleggingsfonds dat gemiddeld over vijf jaren een iets groter rendement heeft behaald als een vergelijkbaar traditioneel fonds. Voor particulieren lijkt er geen probleem te zijn. De vraag is of onze pensioenfondsen ook zoveel vrijheid hebben. Met andere woorden: zijn er wel genoeg duurzame bedrijven waarin belegd kan worden?

Volgens Elsevier Weekblad van 21 februari 2019 is er wereldwijd meer dan € 23.000 miljard belegd op een wijze waarbij rekening wordt gehouden met mens, milieu en maatschappij. Dat is ruim een kwart van de totale waarde van de wereldwijde aandelenbeleggingen. Sheila ter Laag, ESG-specialist bij BNP Paribas Asset Management zegt in dat artikel dat het rendement niet lager ligt dan bij traditioneel beleggen.

De belangrijkste reden daarvoor is dat duurzame bedrijven risico's vermijden die je niet ziet wanneer je alleen naar

financiële resultaten kijkt. Een onderneming die veel zuiniger omspringt met energie en water heeft bijvoorbeeld een streepje voor op de concurrentie als de prijzen daarvan plotseling stijgen. Door in duurzame bedrijven te beleggen wordt een beter rendement behaald "zowel qua financieel rendement voor onze klanten als op het gebied van mens, milieu en maatschappij".

70 pensioenfondsen ondertekenen convenant

Meer dan 70 pensioenfondsen hebben op 28 december 2018 een convenant ondertekend voor maatschappelijk verantwoord beleggen. De fondsen spreken uit meer aandacht aan mensenrechten en klimaat te geven in hun beleggingsportefeuilles. Daarbij zoeken ze actief de samenwerking met maatschappelijke organisaties, vakbonden en overheid. Ze zijn samen goed voor zo'n € 1180 miljard aan belegd vermogen. Twee pensioenreuzen zijn al goed voor ruim de helft daarvan, namelijk ABP (€473 miljard) en PGGM (€218 miljard).

De goede wil lijkt er te zijn en de beleggingsruimte is er duidelijk ook. Het rendement zou geen beletsel hoeven te zijn. Alle kans dus om de resultaten van 2018 (58 miljard euro duurzame belegging voor het ABP, ofwel 12,2% en 13,7 miljard euro voor het PGGM, dat is 6,3%) in het lopende jaar sterk te verbeteren. —

“
De goede wil
lijkt er te zijn en
de beleggings-
ruimte is er
duidelijk ook.
Het rendement
zou geen
beletsel hoeven
te zijn.
”

Veel brieven deze keer

We ontvingen veel reacties op het laatste nummer van Ons Pensioen en Pensioenbelangen. Dat vinden wij geweldig! Het geeft ons de mogelijkheid om nader in te gaan op de vragen die bij veel van onze lezers spelen.

AUTEUR: ROELOF JAN MULDER

Peter Bouwman schrijft dat hij het onbegrijpelijk vindt dat de koepels van ouderenbonden KNVG en NVOG eventueel zouden willen meewerken aan de vormgeving van 'individualisering' van pensioenen binnen een nieuw pensioencontract. Dit om kortingen te voorkomen en ruimte te creëren voor indexering. Met individualisering wordt volgens NVOG en KNVG in dit kader niet bedoeld dat er gestreefd moet worden naar persoonlijke pensioenpotjes, maar dat de deelnemer binnen het collectief belegde pensioenvermogen van de fondsen de beschikking krijgt over een eigen pensioenvermogen dat eventueel bij een overstap naar een andere werkgever meegenomen kan worden naar het nieuwe pensioenfonds. Dus wel individueler, maar niet ten koste van het collectief belegd vermogen. In wezen verschilt het niet zoveel van de huidige situatie. De pensioenaanspraken worden alleen persoonlijker en duidelijker.

Rombout Meijer schrijft dat hij het jammer vindt dat er in een artikel in de derde editie van Pensioenbelangen van het vorig jaar sprake is van "enige politieke partijen voor wie de aanpassing van het huidige stelsel een vaste keuze is". Zijn advies: noem die partijen bij naam, dat kan de lezer helpen bij het maken van een keuze bij bijvoorbeeld verkiezingen. En een tweede opmerking in zijn brief geldt de opmars van het fenomeen zzp'er in dit land. Hij vindt dat de legalisering van de constructie via zzp ertoe lijkt te dienen om werknemers in een ongunstige situatie te manoeuvreren en vaste rechten zoals pensioen en wachtgeld af te nemen. Met andere woorden: verslechtering van de arbeidsomstandigheden van werknemers. Hij vindt dat deze constructie eigenlijk verboden zou moeten worden.

René Buijsers leest al dertien jaar dat indexeren bij PGGM (PFZW) niet kan vanwege de lage rekenrente. Maar er is wel degelijk voldoende geld in kas om te kunnen indexeren. Hoe kan dat nou? Bij andere pensioenfondsen is er helemaal geen probleem, doet PGGM het dan zo slecht?

Er zijn maar een paar fondsen met zulke hoge buffers dat ze bij de huidige lage rekenrente toch een voldoende hoge dekkingsgraad hebben om te kunnen indexeren. Het probleem ligt dus bij die lage rekenrente. Buijsers stelt terecht dat er ruim voldoende geld in kas is. Sterker nog, de fondsen in Nederland beschikken over een enorm vermogen, ook PGGM/PFZW. De vraag is hoe fondsen hun toekomstige verplichtingen moeten waarderen. Laten ze bijvoorbeeld de aandelenrendementen daarbij buiten beschouwing, dan kan de aangroei van dat kapitaal voor de verplichtingen op lange termijn, en daarbij hanteren de politiek partijen een termijn van meer dan 50 jaar, onvoldoende blijken te zijn. Worden die rendementen wel meegenomen, al zou dat maar voor een deel zijn, dan is er geen probleem. Dat is puur een politieke keuze. En die keuze staat nu die indexering in de weg. Lees ook het artikel over het rondetafelgesprek elders in dit nummer. Laten we hopen dat de binnenkort te starten onderhandelingen tussen overheid en sociale partners een oplossing gaan bieden en kortingen van de pensioenen volgend jaar kunnen voorkomen. —

Geloof, hoop en liefde

De ontvangst van de deelnemers aan de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de BPP was in de grote St. Maartenskerk te Doorn. De kerk dateert uit 1190. Oorspronkelijk gebouwd in Romaanse stijl (uit tufsteen), later werden toren en zijbeuken aangebouwd. De kerk is de oudste van de provincie Utrecht. Plechtige ontvangst met tafeltjes en stoelen gegroepeerd rond de preekstoel en het indrukwekkende doopvont.

AUTEUR: ROELOF JAN MULDER

Dat de ontvangst in de kerk zelf plaatsvond, was achteraf gezien misschien wel profetisch, want er is veel geloof voor nodig om vertrouwen te hebben in de goede afloop van de onderhandelingen over het nieuwe pensioenstelsel, zelfs als gepensioneerden wat water bij de wijn doen. Dat werd wel duidelijk in het tweede gedeelte van de vergadering waarin Dick Boeijen, actuaaris bij de PGGM, een boeiend betoog hield over de huidige stand van zaken met betrekking tot de onderhandelingen over het nieuwe pensioenstelsel.

Alles doen om meer leden te werven

Maar eerst werd het huishoudelijk deel afgewerkt. De vereniging staat er goed voor, zeker wat de vermogenspositie betreft. Die bedraagt ruim 130.000 euro, behoorlijk veel voor zo'n kleine vereniging. Het verslagjaar werd zelfs afgesloten met een positief resultaat van ruim 4.000 euro. Vooral te danken aan het feit dat minder werd uitgegeven dan begroot.

Mede door die sterke financiële positie was het opnieuw mogelijk om de toch al lage contributie ook voor het komende jaar vast te stellen op 11 euro per jaar. De penningmeester werd dan ook met applaus decharge verleend voor het in 2018 gevoerde beleid.

In haar openingsspeech kaartte voorzitter Liesbeth Schaap wel een zorgelijke situatie aan betreffende het krimpende ledenbestand. Er wordt op dit moment alles aan gedaan om weer meer leden binnen te halen. Zo werden ziekenhuizen aangeschreven met het verzoek om mee te werken aan ledenwerfacties door bijvoorbeeld aanstaande gepensioneerden een folder van de BPP te verstrekken.

Cees Michielse gaf aan dat er ook besprekingen gaande zijn met andere in aanmerking komende verenigingen/organisaties van gepensioneerden om bijvoorbeeld tot vormen van samenwerking te komen

en zo het ledenbestand aanzienlijk uit te breiden. Het gaat hier soms ook over de macht van het getal. Ook belangrijk om bijvoorbeeld een tweede zetel in de Ledenraad van PFZW te verkrijgen. Macht van het getal alleen is overigens niet alleszeggend. Vooral de kennis en expertise van de leden is doorslaggevend voor de invloed die in de Ledenraad kan worden uitgeoefend. En die is wat betreft de BPP in ruime mate aanwezig in de persoon van Cees Michielse als lid en Jaap van der Spek als plaatsvervangend lid.

Jaarverslag en verslag vorige vergadering werden met applaus goed gekeurd en ook de herverkiezing van de bestuursleden Cees Michielse en Jan van Pijkeren werd bij acclamatie bekrachtigd.

De minister hoort ons aan...

Jaap van der Spek, vicevoorzitter van de BPP maar ook voorzitter van de NVOG, gaf de aanwezigen een inkijkje in het overleg van de ouderenbonden met de minister. "We zitten aan tafel", zo betoogde Van der Spek, "en dat is al heel wat. Maar of het voldoende effect heeft? Hij hoort ons welwillend aan, maakt aantekeningen en gaat vervolgens naar huis. Maar misschien is dat wat al te negatief. In het laatste overleg van drie weken geleden kregen we wel de indruk dat hij beseft dat het overleg dreigt te mislukken als je niet bereid bent af te stappen van de huidige rekenregels. Hij erkent bijvoorbeeld ook de onbalans die er is tussen de berekening van de premies (pensioenfondsen mogen rendement op aandelen daarbij wel meenemen, red.) en de berekening van de uitkeringen (daar mag het niet bij, een onrechtvaardige en ook onbegrijpelijke situatie, red.)."

De ouderenbonden hebben gesteld bereid te zijn om af te stappen van het principe van een gegarandeerd pensioen en in de plaats daarvan het aanvaarden

van meer risico's. Dat geeft enerzijds de mogelijkheid om eerder te indexeren maar anderzijds als het minder gaat ook de mogelijkheid om eerder te korten. "Misschien is dat de schoenlepel die Koolmees nodig heeft om het nieuwe systeem in een zodanige schoen te lepen dat iedereen er mee kan leven," aldus Van der Spek. Vooral ons punt dat de opbouw van nieuwe pensioenen een arbeidvoorwaarde is en dus primair een zaak van sociale partners, maar dat een herschikking van bestaande opgebouwde rechten een zaak is van gepensioneerden en dus van hun organisaties, lijkt weerklank te vinden bij de minister. Belangrijk is ook om te weten dat binnenkort gestart wordt met een aantal radiospotjes om mensen te bewegen een petitie op internet te ondertekenen die op 28 mei a.s. aan de minister zal worden aangeboden. Hard nodig om onze argumentatie kracht bij te zetten.

Een zijpedje is ook een pedje

En toen was het de beurt aan Dick Boeijen, actuaaris bij de PGGM, om de vergadering in zijn inleiding door de ingewikkelde problematiek rond het nieuwe pensioensysteem te geleiden. En dat valt niet mee, aldus voorzitter Liesbeth Schaap ter introductie bij dit onderwerp. "Zoals waarschijnlijk bekend, is dit een hoogst actueel onderwerp, want nadat het overleg met de vakorganisaties enige tijd geleden was geklapt en minister Koolmees vervolgens een brief met zijn tienpuntenplan op tafel had gelegd, werd zeer onlangs bekend dat het overleg opnieuw gestart zou worden, maar nu onder leiding van de minister-president zelf. En dat is nodig, want als de regelgeving binnen het huidige stelsel (waaronder het Financieel Toetsings Kader (FTK)) gehandhaafd wordt, valt er volgend jaar aan kortingen waarschijnlijk niet te ontkomen", aldus Schaap.

Boeijen begon zijn betoog met het aanhalen van twee levenswijsheden. Als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan. Of zoals zijn opa op z'n Brabants zei: "n Zijpèdje is ôk 'n pèdje (een omweg is óók een weg). En de tweede, ook op z'n Brabants: ge moet'n aander ôk wa gunne.... Een oproep aan de BPP om niet het onderste uit de kan te willen halen, maar wellicht ook tevreden te zijn met 90, of misschien maar 80%. Wat dat betreft past de BPP volgens Boeijen ook een compliment, want de vereniging stelt zich in de pensioendiscussie voortdurend coöperatief op.

"Het doel van BPP en van PFZW is nog steeds voorkomen van kortingen en herstel van indexatie. De discussie gaat dan vooral om de vraag hoe dat doel te bereiken", aldus Boeijen. Hij besprak vervolgens vier technische punten:

Het panel, v.l.n.r.: Jaap van der Spek, Dick Boeijen en Cees Michielse

V.l.n.r. Jaap Dijkstra penningmeester, Liesbeth Schaap voorzitter, Cees Michielse secretaris

Voorzitter Liesbeth Schaap opent de vergadering

Grote belangstelling voor de ALV

Rechts vooraan erelid Gerrit de Kwaasteniet

Dick Boeijen

Met antieke preekstoel

- a. de premiedemping,
- b. stabielere en hogere rekenrente,
- c. betere stuurregels en
- d. compensatie van het tekort voortkomend uit de invoering van een degressieve pensioenopbouw.

Met betrekking tot punt a. betoogde Boeijen dat hij begrijpt dat gepensioneerden moeite hebben met de gedempte premie, omdat die er op dit moment, vanwege de lage rente, toe leidt dat de dekkingsgraad ietsje daalt. Maar die gedempte premie is voor werknemers en werkgevers van cruciaal belang voor de stabiliteit. Ge moet 'n aander ôk wa gunne: maak hier als gepensioneerden niet een te zwaar punt van. Het is een uiting van solidariteit tussen de generaties.

Het heeft volgens Boeijen veel meer zin om stevig in te zetten op punt b: een aangepaste rekenrente. Boeijen: "Het is een diep gekoesterde wens van de BPP en ook van PFZW dat de rekenrente stabiel wordt. En ook hoger dan nu. De huidige stellingnames beschouwende, verwacht ik echter niet dat een fundamenteel andere, macrostabele rekenrente nu politiek haalbaar is. Maar als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan. Ik denk dat de BPP een deal met daarin een stabielere en hogere UFR (Ultimate Forward Rente, de rente-aanname voor lange looptijden) zou moeten omarmen. Dat is een prima zijpèdje, waarmee het probleem van de premiedemping ook meteen verholpen wordt".

Punt c. nieuwe stuurregels voor verhogen en verlagen zijn onder aan de streep in het voordeel van de huidige gepensioneerden. Maar er moet wel beseft worden dat ze niet alleen kansen (eerder indexeren), maar ook risico's (eerder verlagen) opleveren.

Wat betreft punt d. weten we inmiddels dat het afschaffen van de doorsnee-opbouw en overgang op degressieve pensioenopbouw de huidige groep actieven, en dan vooral de 40 - 50-jarigen, gaat benadelen. Hun pensioenopbouw gaat omlaag en dat vraagt om compensatie. Boeijen begrijpt dat gepensioneerden huiverig zijn om die compensatie mede te financieren vanuit het fondsvermogen. Hoewel de kans op indexeren daardoor kleiner wordt is dit volgens Boeijen toch te overwegen, omdat het tot een evenwichtige deal kan leiden. Boeijen: "Staar je niet blind op één maatregel, bekijk de deal integraal. Dan zul je zien dat gepensioneerden voordeel hebben als gevolg van de betere stuurregels en (hopelijk) als gevolg van een hogere UFR. Gepensioneerden krijgen eerder indexatie, gun actieven dan hun compensatie".

Gepensioneerden horen betrokken te worden bij de onderhandelingen

Cees Michielse ging namens het bestuur in op een paar punten uit het betoog van Boeijen. Michielse stelde dat het probleem van de afschaffing van de doorsneepremie eigenlijk het probleem van de actieven is. Maar als het helpt om de andere door Boeijen genoemde punten binnen te halen, zoals een stuk hogere indexeringsgraad dan valt compensatie voor een deel uit de reserves van de pensioenfondsen eventueel wel te overwegen. Daarnaast vond hij dat de gepensioneerden wel degelijk ook aan de onderhandelingstafel zouden moeten zitten.

"Pensioen is een arbeidsvoorwaarde, onderhandelen over premiehoogte etc. is een zaak voor werkgevers/werknemers", zo betoogde Michielse, "maar als het om de uitkeringen en de uitvoering gaat, horen de gepensioneerden daar ook over mee te mogen praten en niet alleen via de seniorenafdelingen van de vakorganisaties." Applaus uit de zaal.

Na de inleidingen kwam een geanimeerde discussie op gang. Een deel van hetgeen daarin naar voren kwam is opgenomen in de rubriek 'Van de bestuurstaafel' op pag.7.

Geloof, hoop en vooral liefde

Tot slot: boven dit verslag staat de kop 'Geloof, hoop en liefde'. Geloof in het feit dat je belangenvereniging alles uit de kast haalt om de belangen van de leden zo goed mogelijk te behartigen. Hoop dat een en ander, als je bereid bent om wat water bij de wijn te doen, ook zal leiden tot resultaten. Bijvoorbeeld het voorkomen van kortingen en het eindelijk weer eens indexeren van pensioenen. En liefde voor alles wat dit leven buiten al deze pensioenperikelen toch óók te bieden heeft. —

ACTIVITEITEN EN INFORMATIE VAN DE BPP

De BPP (Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg en Welzijn) is via de bestuursleden of actieve kaderleden betrokken bij de volgende activiteiten:

1. Pensioenraad van PFZW:

In dit medezeggenschapsorgaan van het pensioenfonds wordt de BPP vertegenwoordigd door Cees Michielse als lid van dit orgaan en Jaap van der Spek als plaatsvervangend lid.

2. Ledenraad PGGM:

dit is het adviescollege voor het bestuur van de coöperatie PGGM. Deelnemers en gepensioneerden van PFZW die lid zijn van de coöperatie krijgen naast aantrekkelijke aanbiedingen ook veel informatie over relevante onderwerpen. Baukje Vegter zit namens de BPP in deze ledenraad.

3. NVOG: De koepel van ouderenorganisaties waarbij de BPP is aangesloten.

Jaap van der Spek bestuurslid van de BPP is tevens voorzitter van deze koepelorganisatie. Cees Michielse vertegenwoordigt de BPP in de pensioencommissie, die zoveel mogelijk gezamenlijk opereert met de KNVG en de overige ouderenorganisaties. Binnen de NVOG wordt door middel van commissies ook veel aandacht besteed aan het inkomens- en koopkrachtbeleid voor ouderen en aan zaken als huisvesting- en zorgbeleid. Liesbeth Schaap is actief in deze commissie.

4. Informatie via website, nieuwsbrieven en Ons Pensioen.

a. De redactie van Ons Pensioen is in handen van Roelof Jan Mulder (hoofdredacteur), Jaap van der Spek, Eric van Eck en Pierre Thijssen. Zij zorgen er met name voor dat u goede achtergrondinformatie krijgt over

het beleid van de BPP, maar ook dat u op de hoogte blijft van eventuele opvattingen van andere partijen. Zo kunnen de leden van de BPP op basis van een brede informatie actief deelnemen aan de discussies over het te voeren beleid.

b. Door middel van nieuwsbrieven die via de e-mail worden verspreid houden wij de leden die hun e-mailadres aan ons hebben doorgegeven op de hoogte van actuele ontwikkelingen. De redactie van de nieuwsbrieven ligt in de handen van Baukje Vegter

c. De website van de BPP, die door Cees Michielse wordt verzorgd, geeft naast de actuele informatie vanuit BPP en NVOG, ook relevante achtergrondinformatie over in het bijzonder pensioenonderwerpen en koopkrachtbeleid. Wij proberen daarbij een korte en heldere samenvatting te geven van de feiten, met voor diegenen die verder geïnformeerd willen zijn vaak een of meer doorklik mogelijkheden voor uitgebreidere en meer technische achtergronden.

5. **Lobby en netwerkactiviteiten.** Alle bestuursleden zijn actief betrokken bij het uitdragen van het BPP beleid en onderhouden daartoe contacten met andere organisaties die op onze beleidsterreinen actief zijn. Dat zijn besturen van pensioenfondsen, de pensioenfederatie, de SER, politieke partijen en ministeries, maar ook de journalisten die actief zijn op onze beleidsterreinen.

REKENRENTE MOET WORDEN AANGEPAST.

Al vele jaren dringt de BPP aan op verandering van de rekenrente waarmee de verplichtingen van het pensioenfonds moeten worden berekend. De discussie die daarover wordt gevoerd is complex

en duurt nu al jaren.

De BPP stelt vast dat er grofweg 3 methodes zijn die worden bepleit en die alle voor- en nadelen kennen. Deskundigen worden het alsmaar niet eens wat nu de beste methode is en komen niet nader tot elkaar.

De BPP stelt vast dat alle methodieken op zich het inzicht in de financiële positie van de pensioenfondsen vergroten, zei het met verschillende accenten. Onze suggestie: Voeg daar de GVB formule aan toe (Gezond Boeren Verstand) en laat op die wijze de besturen van de pensioenfondsen een verantwoorde en gemotiveerde beslissing nemen over de te hanteren rekenrente voor een periode van 3 - 5 jaren.

MISVERSTAND

Wijzigingen in adres of andere mutaties in het ledenbestand moeten worden doorgegeven aan de ledenadministratie bij voorkeur via het e-mailadres ledenadministratie@pfzw-belangenvereniging.nl Het komt wel voor dat leden of personen die namens hen contacten onderhouden er van uit gaan dat mutaties die bij het pensioenfonds bekend zijn automatisch aan de BPP worden doorgegeven. Dit is niet zo, en kan op basis van privacy wetgeving ook niet. Neem in voorkomende gevallen dus altijd contact met ons op. Dat kan ook via de website. www.pfzw-belangenvereniging.nl/contact

Blijf zelfstandig thuis wonen

PROFITEER
T/M SEPTEMBER
€500,-
KORTING

STANNAH TRAPLIFTEN

- ✓ 's Werelds meest gekozen merk trapliften
- ✓ Betaalbare traplift voor elke trap
- ✓ Ruime keuze uit nieuw en gebruikt
- ✓ Ruimtebesparende, opklapbare stoel
- ✓ Levertijd vanaf 3 dagen

STANNAH INLOOPDOUCHE

- ✓ Van bad naar inloopdouche in 1 dag
- ✓ Uw badkamer wordt niet ingrijpend verbouwd
- ✓ 100% waterdicht!
- ✓ Voorzien van antislipstructuur en antibacteriële hars
- ✓ Verkrijgbaar in alle kleuren

Voor vrijblijvende informatie over de producten van Stannah stuurt u de ingevulde coupon in een ongefrankeerde envelop naar **Stannah Trapliften B.V., Antwoordnummer 17006, 2170 VB, Sassenheim.**

9726

Dhr./Mevr:

Postcode: Huisnummer:

Tel. nummer:

E-mail:

Graag ontvang ik informatie over: Trapliften Inloopdouche

Stannah gaat zorgvuldig om met uw gegevens. www.stannah.nl/privacy

BEL GRATIS
0800-5066

VOOR VRIJBLIJVENDE INFORMATIE.
VRAAG NAAR TOESTEL 9726

Stannah

WIJ ZIJN ER OM HET LEVEN GEMAKKELIJKER TE MAKEN

WWW.STANNAH.NL